Üksiknumbri hind 5 senti

Rahwa Sõna

Ilmub 2 korda nädalas
Kesknädalal ja laupäewal.

Toimetus ja talitus: Tallinnas, W. Pärnu mnt. 31.

Kirjade aadress: „Rahwa Sõna", Tallinn, postkast 387.

Telefonid: toimetus 457-78, 457-77; talitus 457-77; trükikoda 450-40.

Nr. 120 (1860) Laupäewal, 16. septembril 1933. a. VII aastakäik.

Elagu töörahwa wõit oktoobris!

32 parunimeelset hingekest.

Töörahwast kutsutakse peksupingile

Need mehed seisku häbipostis ja boikoti all.

Meie tee on töölisliikumise wõidutee.

Neljapäewal, 14. sept. wõeti Tallinnas 34 suurkäitise töölisnõukogu esindaja poolt wastu järgmine üleskutse:

„Wabadussõjalaste" staap on eesti töölisskonna keskelt leidnud

32 parunitemeelset hinge

ja nende nimel töölisskonnale wäljaannud üleskutse. Selles üleskutses kutsutakse töölisi hääletama 14., 15. ja 16. oktoobril põhiseaduse muutmise poolt; selles üleskutses kutsutakse töölisskonda

senisiste wabaduste ja õiguste kaela murdma. Töörahwast kutsutakse wabatahtlikult parunite peksupingile.

Meie, Tallinna töölistwanemad, käitistest tulnud tööliste walitud teame,

m i s o n f a s h i s m j a m i s o n k a i k a m e e s t e p ü ü d e d.

Nad tahawad eesti rahwast ja kogu töölisskonda paisata tagasi õigusteta olukorda, nagu see oli

enne 1917. a. rewolutsiooni.

Meie teame, tunneme ja elame ise üle

t ö ö l i s k l a s s i w i l e t s u s i.

Kuid meie teame ka seda, kuidas tuleb tänapäewa pahede wastu wõidelda, kuidas tuleb lõpp teha kapitalistlikule korralagedusele ja nälja süsteemile; selle tee on

k ä t t e n ä i d a n n u d t ö ö l i s l i i k u m i n e.

Meie wõitleme igapäew töölisskonna tänapäewa ja tulewiku eest ja kutsume selleõse wõitlusse igat ausat ja teotahtelist töölist.

Meie hoiatame töölisskonda parunite ja nende toapoiste eest,

meie kutsume kõiki töölisi aktiiwselt astuma wastu nende

a g i t a t s i o o n i l e j a w õ i m u p ü ü e t e l e.

32 parunitemeelset hinge, kes on julgenud fashistide lendlehele alla kirjutada,

naelutame kogu töölisskonna ees häbiposti

ja kutsume töölisi üles

neid boikoteerima.

Tuletage neile igal juhul meele," et nad on wõtnud omale

parunite saapawiksijate osa

eesti töölisskonna keskel. Saagu neile osaks koos parunitega ja nende toapoistega

t ö ö r a h w a h u k k a m õ i s t m i n e.

Põhiseaduse muutmine on parunite ja nende toapoiste lõks.

Raudne ühisrinne wabaduswaenlaste wastu!

Kapitalistliku korra ja nälja wastu!

Tööd ja wabadust töörahwale!

Elagu töörahwa wõit oktoobris!

KINO „ARS" Paldiskim 19

Täna! Kaks haaravamat helisuurfilmi

I. Uus, ületamata helifilm ilmasõjast:

„Läänerindel muutuseta"

Film täis sõjakoledusi, läbi g..t, kaevikuelu rõõme ja muresid. Ilmakuulsa E. M. REMARQUE kõmulise romaani järele.

II. Lõbusaim ja temperamentseim helifilm:

„Laps tänavalt"

Peaosas kõikide südameid võitnud nooruslik Dolly Haas ja Paul Hörbiger. Palju lõbu ja nalja!

Algus kell 5, püh. p. kell 1.

Kriisimaks palgalistelt kaob.

1. oktoobrist kaotatakse kriisimaks füüsilistelt isikutelt, s. o. palgateenijatelt ja wabakutselistelt, kuna juriidiliste isikute — äride ja tööstusettewõtete — kriisimaks jääb püsima.

Wiimastel kuudel on kriisimaksu laekunud keskmiselt 220.000 kr. kuus. Füüsiliste isikute kriisimaksu kaotamisega wäheneb see summa umbes poole wõrra.

Lugege „Rahwa Sõna!"

Kinoteater „Kungla" V. Pärnu m. 31

I. FOX helifilm:

„CHANDU"

(JULM VÜRST).

Haarav draama salapärastest asjust. Peaosis: Edmund Love, Irene Vare.

II. Haruldane heli-vaatepilt:

„Moskva" Seninägematu praegune vene elu 4 seerias 9 jaos korraga. „Moskva ärkab", „Päeval", „Õhtul", „Moskva lõbustab öösel". Filmis tuntumaid tegelasi ja nende elust. Stalin, Kalinin, Voroschilov, Koganovis, Karahan ja t.

Algus kell 5, pühap. kell 1.

Haakristlik piinapink töötab.

Rahwasaadik Heilmanni pekseti jäledasti.

Sotsiaaldemokraatiku maapäewa rühma juhi surmas.

„Neue Tagebuch" uuemas numbris on toonud mahendaw kirjelduse Oranienburgi wangide laagri [illegible]. Wõtame sealt waid selle osa, mis kirjeldab endise rahwasaadiku ja Preisi maapäewa sotsiaaldemokraatliku rühma juhi Ernst Heilmanni saatust.

Heilmann, mees wiiekümnendates aastates, on wõtnud sõjast osa ja

saanud seal haawata.

Tema piinajateks osutuwad aga „grandenotid", kes tolajal [illegible] kui markisit Heilmann wiibis frondil.

Oranienburgi laager on wanglaks 2.500 inimesele. Laagri õu on jagatud [illegible] kahte osja: üks „kriitilistele" teine juutidele. Ränga [illegible] on keelatud igasugune omawaheline [illegible] mõlema poole wahel.

Kahe

lahtise wäljaküiga juhale,

mida kasutawad kõik 2.500 meest iga päew, on korraldatud wiis nõndanimetatud

„punkrit" — kartserit.

Need on endised [illegible] rikesed, [illegible] põrandapinnaga. „Tõrkjaid" ja kodukorra wastu eksinud wange hoidab laagri kumandant päewadeks wõi nädalateks [illegible] nteske".

Uksikud wangid on 14 ja enam päewi olnud seal, — 14 päewa

pööraselt haisewates kongides,

tõesti [illegible] nii kitsastes, et pole wõimalik kirutada [illegible] meid. Wäljamaga magamisest normaalses asendis.

Maapäewa liige Ernst Heilmann heideti otsekohe wangidelaagrisse jõudmise päewal [illegible] augusti lõpul. Aga ka muidu toimiti temaga

isikaimal wiisil.

Heilmann wangistati ja toodi Oranienburgi [illegible] ajal Berliini ringhäälingu juhtajaga. Sel [illegible] „Välisiste" [illegible] juhul korraldati laagris pidulik „wastuwõtt". Kohale olid kutsutud fotoreporterid, kohalikud kõrgemad [illegible], wiimaste hulgas ka wälismaa korrespondendid. Niipea aga kui

kutsutud härrased lahkusid,

eraldati otsekohe Heilmann ja wiidi laagriadministratsiooni hoonesse — ülekuulamisele.

Mõni minut hiljem hakkasid kostma sealt Heilmanni walukisendused ja karjatused. Sel aega häwisid neeldugu laagri elanikkude [illegible] ilmusid ukse [illegible] rünnakrühmlast, kes lahistasid üleni weris tompu. Sõudes oma [illegible] wõisid neid riietuse järgi ära tunda Heilmanni. Ta nägu oli aga üleni haawades ja [illegible] [illegible] olid üle paistetanud tundmatuseni. Ta oli wõimetu seisma jalul.

Samagu [illegible]

heideti Heilmann „punkrisse".

Siin ta küll on määratud aeglasele surmale.

Heilmanni nõnda-nimetatud „ülekuulamiseks" oli Berliinist kohale sõitnud eri komisjon, [illegible] Daluega [illegible]. Kaasliikmetena wõtsid komisjonist osa rünnakrühmade juhid Krüger, Nessen, Ziegelaski, Szamist ja weel kolm tundmata juurist.

Heilmann oli üks neid mehi, kes, tundes oma süütust, ei tahtnud põgeneda kodumaalt ja ta wangistatigi omas korteris. — Praegu ei ole aga mitte teada, kas see mees wiibib weel elusate hulgas, wõi on talle saanud osaks Stellingi saatus.

Kolmapäewast — tänaseni.

Ungarlased ostawad narwalase leiduse.

[illegible] Mell [illegible], mis wälismaal suurt [illegible] on äratanud. [illegible] leiutise [illegible] on Mell [illegible] lepingu ungarlastega, kes selle [illegible] leiutise 50.000 dollarit.

575 uut üliõpilast.

[illegible] Tartu ülikoolis eile neljapäewal. Uusi üliõpilasi on käesolewal semestril registreeritud 575, kuid see arw wõib paari lähema nädala jooksul weel tõusta.

Inglise wesilennukid Tallinnas.

Nädala [illegible] Tallinna [illegible] neli suurt inglaste wesilennukit [illegible] praegu miinisadamas koide küljes ankrus. Lennukite meeskond — 12 [illegible] wõõrastemajas. Laupäewa hommikul sõidawad inglased edasi Stokholmi.

Hurrang lihahindade [illegible]

[illegible] Tallinna turul [illegible] nädalal [illegible]. [illegible] Neljapäewal ja [illegible] langes [illegible] hind 10—15 senti kilolt tagasi. Kas see langus ka püsima jääb, pole teada.

Metsahind tõuseb.

Käesolewa [illegible] on [illegible] selgub, et [illegible] on kaswanud [illegible] järele ja metsahind on tõusnud. Seni on praegu kõik müügile tulnud [illegible] poolt [illegible] taksihinnale juurdemaksmine on kuni 40%. Möödunud [illegible] oli [illegible] ja [illegible] wabaks [illegible] ostmata. Metsa taksihind on määratud sama, mis läinud aastal. Kuna aga kroon wahepeal odawamaks läinud, siis on ka arusaadaw, et taksihinnale tänawu juurde makstakse.

Wereproowidega otsiti isa.

[illegible] rahukohtuniku juures [illegible] Benita Ronkergi, alimentide nõudmine [illegible] Sepp maksis [illegible] 4.320 kr. [illegible]. Kuna poiss eitas oma süüd, laskis kohus teha arstliku ekspertiisi — wõtta poisilt, neiult ja lapselt wereproowid. Wereproowide järele leidsid [illegible], et Walla ei saa olla Ronkergi lapse isa, ja kohus lükkas alimentide nõudmise tagasi.

[illegible] Tallinnast wälja.

[illegible] ja [illegible] pärast saadetakse Tallinnast wälja [illegible] Johannes [illegible] ja [illegible] subow.

Ärge kärpige laste igapäewast leiba.

Lastekaitse ühingu tänuwäärt töö.

Eesti Lastekaitse Ühing kulutas 1932. aastal Kr. 87.182,45. Selle summa usaldasid ühingu korraldusesse seltskond, riik ja omawalitsused selle teadmisega, et töö, mida ühing teeb, on hädawajaline, mõjub terwe seltskonna huwi ja nõuab terwe seltskonna koostööd. See summa kulutati nende laste peale, kellel puuduwad wanemad, wõi kelle wanemad ei ole wõimelised oma laste eest hoolt kandma.

E. L. Ü. andis oma 7 toitlus-punkti kaudu koolikäijatele lastele 271.244 lõunat. Paljudele lastele oli see ainsaks soojaks toiduks päewas. Wäikestele lastele anti 1907 korda toiduaineid koju kuunorm korraga. 98 ema said rahalist toetust oma rinnalaste kaswatamiseks 5—15 kr. kuus. 28 mahajäetud lapsele muretses ühing kasuwanemad, majanduse korral makstakse nende eest kaswatusrahad kuni 15 kr. kuus. Eige hädalistel juhtumistel muretses ühing lastele riietust ja jalanõusid. Suwekuudel tegutses Kadriorus mänguwäljak, millest wõttis osa 300 last.

Puläsekeinas tegeles rühm lapsi (20—25) aiatööga.

Ühingu poolt korraldatud Paliwere suwikodus leidsid wastuwõttu 100 last. Neljandat aastat peab ühing üleval Nõmme sanatoorium-puhkekodu. Möödunud aasta jooksul oli seal rawimisel 101 last, millest lahkus kosunutena-paranenutena 94 rawialust, juurewõttes kehakaalus 1—10 kg. Paliwere lastekodu andis 61 waeslapsele täieliku kodu: ülalpidamise, kaswatuse, koolitamise. Lastekodu tegutseb 10 aastat. Mõnedki lapsed on juba asutusest lahkunud, et endale ise ülalpidamist teenida.

Igalpool on raskete aegade tõttu koondatud ja kärbitud. Kõike wõib kärpida — ei saa aga kärpida laste igapäewast leiba. Sellepärast peab ja tahab Eesti Lastekaitse Ühing jatkata oma tööd endisel ja iga kodaniku kohustus on seda tegewust toetada endise jõu ja heldusega — kui meie tahame, et meie tulew põlw ei jääks kängu füüsilises kaswamises ja waimses arenemises majandusliku kurutise tõttu.

Sidol parim puhastusaine metallile ja klaasile

Mida juhtus wälismail.

Streikides surma.

Pensilwaania mäetöölised algasid streiki, kusjuures tekkis ränku kokkupõrkeid politseiga. 8 töölist sai surma, 20 haawata.

Soomes nõutakse kulla-klausli kaotamist.

Mitme wähese rahwasaadiku allkirjaga on esitatud seadus, mis kaotab kullaklausli [illegible] tehtud laenude suhtes. Küsitaw aga on, kas Eduskund selle wõtab wastu.

„Politseikindral".

Preisi politseiinkud esitasid oma ülemusele Göringile palwe, wõtta see wastu politseikindrali tiitel. Ministrit Göring ongi kõhklematult nõustunud seda tiitlit kandma lisaks warem antud „jalgwäe kindrali" tiitlile.

Göbels läheb propageerima Genfi.

Rahwasteliidu eelseiswale istungjärgule otsustas Saksa walitsus saata kõrwuti wälisministriga ka propagandaministri Göbelsi.

Kuubas mässab ratsawägi.

Kuuba ratsawäe osad töstsid mässu ka praeguse presidendi Jon Martini ning walitsuse wastu, wõttes relwad [illegible] poolehoidwatel wägedel. — Nii kord ülespiitsutatud ja poliitilise wõitluse [illegible] wägesid ei suuda enam keegi rahustada. Kuuba maa on sattunud üha kaswawa korralageduse keerisesse.

Rongiröõwlid Hiinast.

Pogranitshnaja lähedusse tungisid hiina röõwlid rongile kallale, laskis selle roobastelt maha ja wiisid reisijad ning meeskonna wangidena mägedesse.

Lätis tööstus elawneb.

Wiimastel aegadel on Lätis ehitatud mitu uut wabrikut ja olemasolewad on suurendanud toodangu hulka. Töölolewate inimeste arw on tuntawalt tõusnud. Siit järeldatakse, et läti tööstus on kriisist üle saamas.

Jumala armulik kingitus.

Üks tore abt Ettoli kloostri hoowil kogudusele kõnet pidades ütles: „Kes tänapäewal weel ei tunnista, et Hitler jumala armulikuks kingituseks saksa rahwale saadetud, sel pole arusaamist jumala wõimu." — Inimlikul tobedusel ei näi täepoolest piiri olewat.

Holland eitab wabakaubandust.

Hollandi walitsuse märgukiri rahwasteliidule nõuab täielikku tegewuswabadust kaubanduspoliitika alal, s. o. õigust panna maksma, milliseid [illegible] kitsendusi tahab.

Streigid Ameerikas.

New Yorgis hakkas streikima 25.000 riietustöölist, kes nõuawad palkade tõstmist, tööaja lühendamist ja [illegible] õigust. [illegible] on ühinenud ka riidewärwimise töölised, esitades samasuguseid nõudmisi.

Hitlerismi uus ohwer.

Kaunas sakfa adwokaat profesor Max Olsberg, kes oli sunnitud hitlerliku terrori eest Saksamaalt põgenema, wõttis enesel Schweitsis elu. Ta ei suutnud enam taluda werilisi sündmusi kodumaal.

Riigipäewahoone põletamise protsess

algab Leipzigis 21. septembril riigikohtu nelandu [illegible] ees. Ilmselt pole see kellegi tõeline protsess, waid ainult fashistlik farss, sest riigipäewa tõelikud süütajad — natside juhid osutuwad ju kohtumõistjateks.

Herriot Pariisis.

Endine prantsuse peaminister Herriot, kes tegi pikema reisi Wenemaal ja sai seal üliilakke wastuwõtu osaliseks, jõudis neil päewil Pariisi tagasi. Tema wastuwõtul joonas kostsid publiku seast ka üsna tugewad wiled.

Herriot, nagu nüüd selgub, ei külastanud ekswaisil Wenemaad, waid kõikide tunnusmärkide järgi tegi seda walitsuse ülesandel.

Juudid boikoteeriwad

üle ilma Saksa kaupa.

Möödunud nädala lõpul lõppes Genfis juutide üleilmline konwerents.

Konwerentsil wõeti wastu ka resolutsioon, kuulutada boikott Saksamaa kaupadele ja otsustati teha kõik organiseerimistööd selleks, et seda boikotti ellu wiia.

Uus üleilmline kongress kutsutakse kokku märtsikuul 1934. a.

Annetage puudustkannatajatele lastele

Eesti Lastekaitse Ühingu korjajad pöörawad laupäewal 16. sept. ja pühapäewal 17. sept. iga kodaniku poole palwega nende nimel, kes ei suuda ise enda eest hea seista. Tulemas on talw, paljudele lastele toob tema kaasa külma ja nälga. Mida raskem on aeg, seda enam on neid lapsi, kes wajawad seltskonna abi, sellepärast loodab Eesti Lastekaitse Ühing, et igaüks annab oma jõudu mööda, lahke käe ja helde südamega, sellest, mis temal on, neile, kellel on nii wähe wõi mitte midagi, tegendades sega paljude laste tuleba seisukorda.

E. L. Ü. juhatus.

ESTP naisühing awas hooaja.

Reisn. 13. sept. pidas ESTP Naisühing oma esimest koosolekut sügishooaja tegewuses.

Kõneles A. Oiro-Oinas praegusest poliitilisest olukorrast ja naiste kohtlemisest Saksamaa praeguse walitsuse poolt.

Rohkearwuline kuulajaskond jälgis innukalt huwitawat ettekannet.

Pabameelsedüirdeid kutsus esile Saksamaal Hitleri walitsuse poolt tehtud ebaõiglased korraldused naiste suhtes.

Kõneleja lõpetas walju kiiduawalduste saatel oma kõne.

Kõnekoosolekuid korraldatakse iga kesknädalal, nagu läinud talwelgi.

Õnnetus poola lenduritega.

Kaks poola lendurit sooritasid langewarjudega Siberisse, kuid Kaajani kohal kukkus nende lennuk maha. Üks lenduritest hüppas lennukist wälja ja maandus langewarjuga õnnelikult, teine aga sai kukkudes raskesti haawata ja suri haiglas.

Organisatsioonid esitagu täpsed aadressid.

Organisatsioonid ja ühisused uue juhatuse walimisel sageli ei teata postiasutustele, kuhu tuleb toimetada wõi kellele tuleb nende post anda wälja, mille tõttu tekiwad hilinemised ja arusaamatused ning lend- ja wirk- ning muud kiire iseloomulised postisaadetised ei täida oma otstarwet.

Postiwalitsus soowitab organisatsioonidele ja ühisustele teatada sellele postiasutusele, kust nad oma posti saawad, täpsed andmed, kellele tuleb nende post wälja anda, kelle kirjanimekasti sortida wõi kellele kätte toimetada harilikul töö ajal ja eraldi pärast lõunat ning püha- ja puhkepäewadel.

20 aastat linnateenistust.

14. septembril 1933 wõib meie tuntumaid omawalitsustegelasi W. Smetanin, Tallinna linna statistikabüroo ja personaliosakonna juhataja, waadata tagasi oma 20-aastasele tegewusele Tallinna linna teenistuses.

Lõpetanud 1913. aastal Leningradi ülikooli õigusteaduskonna, astus W. Smetanin 1./14. septembril 1913 Tallinna linna teenistusse.

Peale oma otseste ülesannete on juubilari laialdane tegewus ulatunud ka wäljaspool pealinna ja Eestiski. Ta on ka riigi statistikanõukogu liige, Eesti linnadeliidu büroo juhataja, Balti riikide linnadeliitude wahelise komitee liige ja ajakirja „Linnad ja Alewid" toimetaja.

Juubilari sulest on ilmunud mitmeid Eesti omawalitsuste elu käsitlewaid artikleid nii kodu-, kui ka wälismaa wastawais erialakirjas.

Jääb waid soowida tublile tööme hele pauguamatut terwist ja lakkamatut indu senise edukat omawalitsustegewuse jätkamiseks.

Kiri toimetusele.

Teie lugupeetud lehes nr. 119 on kirjeldatud Tartu ümbruskonna õpetajate koosolekut, kus wastu olewat wõetud kongressi poolehoidwaid otsusi, samuti heaks kiidetud Töölisühingute Keskliidu astumise otsus. Sõnumi lõpul leidub: „Selle wastu rääkisid küll üksikud keskerakondlikult häälestatud õpetajad, eriti hr. Looga, kui „Postimehe" innukas kaastööline."

Teatan, et mina sellest koosolekust osa ei wõtnud, kongressi otsuste wastu ei rääkinud, ega teadnud üldse ülal mainitud koosolekust enne, kui lehtedest seda lugesin. Ka ei kuulu ma Tartu ümbruskonna õpetajate hulka.

Lugupidamisega

Ed. Looga.
Õpetaja.

PÄEVAUUDISED

Saksa propagandaraha Baltimaile.

Sihiks liita neid maid Saksamaaga.

Ühe rootsi ajalehe Pariisi kaastööline teatab, et Saksa rahwussotsialistide Nürnbergi konwerentsil olewat arutatud ka küsimust, kuidas aktiiwsemaks muuta rahwussotsialistlikku tegewust Skandinaawias ja Baltimere riikides. Nagu kirjasaatja teatab, olewat rahwussotsialistliku tegewusega seotud rahwuslikud küsimused lahendatud rahuldawas mõttes. Edasi olewat natside suurkonwerentsil otsustatud täiendada rahwussotsialistliku tegewuse käsilaste kaadrit ning selleks komandeerida üle Skandinaawiasse kui ka Balti riikidesse Saksa rahwussotsialistliku erakonna agente.

Sama kirjasaatja teatel olewat Saksa rahwussotsialistlik presidendi juhataja Dietrich seletanud konwerentsi koosolekul, et rahwussotsialistliku erakonna propagandat tulewat Rootsis ja mujal maades teha selles sihis, et „politilist elu nendes maades ümber korraldada Saksamaa eeskujul“ ja et saawutada pärast nende maade ühinemist Saksamaaga.

Tallinna hädaabitööd tõmmati kokku.

Ehitada saab wast kollektorit.

Töötuid ootab raske talw.

Tallinna linnawalitsus sai neil päewil teedeministeeriumist teate, et ministeeriumis on koostatud eelseiswal talwel töötatöölistega teha kuwatsetawate tööde kawa, milles Tallinna linnale on ettenähtud hädaabitööde korraldamiseks ainult 67.000 kr. Nimetatud summast on määratud Härjapea kollektori ehitustööde jätkamiseks 60.000 kr., õmblustöödeks 3.000 krooni ja haritud tööjõududele mitmesuguste tööde korraldamiseks 4.000 kr.

Kuna Tallinna linnawalitsuse poolt teedeministeeriumile esitatud krediidi nõudmine oli ligi 600.000 kr., lubatakse aga ainult 67.000 kr., siis on selge, et eelseiswal talwel suurem osa Tallinna töötutest hädaabitööd mitte ei saa. Wõrdluseks olgu tähendatud, et möödunud talwel määrati tollkordse teedeministeeri L. Johansoni poolt Tallinna linnawalitsusele hädaabitööde korraldamiseks ligi 250.000 kr. ja peale selle weel mitmetele teistele Tallinnas asuwatele asutistele suuremaid summe, millega wõimaldati läbi talwe 3000—4000 Tallinna töötule tööd.

Meil puuduwad küll andmed teistele linnadele määratud krediitide kohta, kuid kindlasti on need weel hulga wäiksemad. Nii on siis hädaabitööliste palkade kärpimisele järgnenud kawatsus ka hädaabitööd korraldada äärmiselt wäikses ulatuses, sellepeale waatamata, et tööpuudus ei ole mitte wähenenud.

Ainult kuni 21. sept.

kindel preemia iga 10 kr. pealt.

Vabadussõja

Mälestamise Komitee suurloterii iga 10 pileti hinna pealt, mis tasutud kuni 21. septembrini s. a. omandab tasuja vähemalt ühe preemia.

Preemiateks on:

Rebepeksu garnitur või klaver või mootorratas, söögitoa sisseseade või ehituskrunt Nõmmel, grammofon või portselan-lõunaserviis, siidkleidiriie või päevapildiaparaat, meesterahva ülikonnariie või raadioaparaat, briljantsõrmus, seinavaip, portselan-kohviserviis, suusad või tõukekelk, lauakellad, kuldkäevõrud, kuldsõrmus, prantsuse lõhnaõlid, taskukellad, hõbe-nuge, -kahvleid, -lusikaid, kristallasju, täitesulepeid, käsikohvreid j. m. j. m.

Preemiad, mille väärtus üle 5 kr., jagatakse välja loosi teel, politsei esindaja juuresolekul.

Võitjate nimestik saadetakse kõigile müüjatele kätte postiteel.

Loterii võitudeks kokku 7.225 000 s.

Peavõit kaks miljonit senti.

Kõik postisaadetised palutakse adresseerida Vabadussõja Mälestamise Komitee loteriitoimkonnale Tallinn, Vene tän. 1, krt. 15. (Posti jooksev arve 300 Tel.: Kaitsevägi 2-40).

UUDIS!

PEHME, VÄGA AROOMILINE PABEROSS

REGATTA

ERITI NÕUDLIKUILE.

Laferme

Tööliste wõitlusmeeleolu tõuseb.

Põhiseaduse muutmise kawa on parunite ja nende toapoiste ülesseatud lõks.

Oktoobri kuul antakse parunitele lõplik lohtuotsus.

Ülewaade Tallinna käitiste töötingimustest.

Neljapäewal, 14. sept. peeti Tallinna töölisewanemate järjekordsest konwerents, millest wõttis osa 54 Tallinna suurkäitise töölisnõukogu esindajat. Konwerentsi juhatas Keskliidu sekretär L. Metslang.

Esimesena kuulati ära aruanded kohtadelt, millest selgus järgmist.

Kettermanni leiwatehas töötab täie koormatusega. Teramilja puudusel töötab weski ühe wahetusega. Töölisi 153.

Linna hoonete paranduse käitis on lõpetamas suwist hooaega. Osa töölisi on öeldud üles. Praegu tehakse wäiksemaid töid. Töölisi 46.

„Eesti Siidi“ tekstiilkäitis töötab täie koormatusega. Töö järele on suur nõudmine. Osal töölisil kärbiti tükitöö hindu. Tööl 250 töölist.

Anudtre peatehas töötab 5 päewa nädalas. Ebakindluse tõttu on muutunud töölisskonna äraelamine wõimatuks. On käidud palgatõstmise asjus waatamata asutustes, kuid see on jäänud tagajärjeta.

Tallinna telefoniwõrgus lõpeb suwiste tööde hooaeg; 15 töölist saab lahti. Praegu on tööl 33 töölist.

Raudtee ruudrpoos tehakse tööd 5 päewa nädalas. Palka ei ole tõstetud.

A.-s. „Ilmarine“ töötab osaliselt 2 wahetusega. Tööliste arw 240. Töölised üldsegu kaebawad protsessoris esitletlude tellimiste tasude kärpimise wastu.

Balti puuwillawabrikus töötab 900 töölist. Osa töötab 4 päewa nädalas. Kungrud 6 päewa nädalas.

Wennad Kimbergi metallitööstuses käib töö endiselt. Osa töötab 3 wahetusega, osa ühe wahetusega.

Põhja puupapiwabrikus töötab 900 töölist. Töö käib kolme wahetusega.

Johansoni paberiwabrik töötab juba 3. nädalat 6 päewa nädalas. Palgatingimused on endised.

Raudtee 6. liiniljaoskonnas on töölisnõukogul tulnud käitise juhatusega lahendada mitmesuguseid konflikte käitise juhatusega. 20 töölist on krediidi puudusel lahti lastud. On tulnud ette rida töökaitse seaduste rikkumist.

Tallinna linna trammil on pööratud palgakõrgenduse asjus linnawalitsuse poole, kuid seal on öeldud, et kui riik tõstab oma teenijate palku, siis seda ka linn omalt poolt.

„Flamingo“ saapatööstus töötab 6 päewa nädalas.

Aruannete järele kandis L. Metslang ette referaadi: **Tööliswanemate ja ametiühinglate ülesanded käesolewal momendil.** Ühineti referendi seisukohtadega, et käesolewal momendil tuleb: 1) wõidelda kõigi abinõudega fašismi wastu, 2) kõik jõud wälja panna

põhiseaduse muutmise tagasilükkamiseks,

3) tuleb wõidelda töö ja wabaduse eest, palgakõrgenduse eest, töötute toetuse eest, tööwõimaluste suurendamise eest ja 44 nende ülesannete teostamiseks tuleb jätkata üldist kui ka isiklikku agitatsiooni.

Üksmeelselt oldi selles, et põhiseaduse muutmine on parunite ja nende toapoiste poolt ülesseatud lõks rahwale. Oktoobrikuul peab tööliskond andma parunitele ja nende saawutsijatele lõpliku kohtuotsuse ja hääletab üksmeelselt wastu.

„Wabadussõjalaste“ sinap on wälja annud lendlehe ja lasknud sellele 32 parunitewastsel töölisel alla kirjutada. Konwerentsil selgus, et „wabadussõjalaseks“ on hakanud 3 Siidiwabriku naistöölist, kellel wabadussõjaga midagi ühist ei ole. Esimeseks on allakirjutajad

meistrite ja wabrikantide suured sõbrad.

Nüüd julgewad nad kutsuda eesti tööliskonda wabatahtlikult parunite pekslupingile. Üksmeelselt wõeti wastu nende tegewust hukkamõistew otsus, mille toome esimesel küljel täielikult.

Üksmeelne ja wõitlustwaimuline konwerents lõppes hilja õhtul.

„Kiwiõli“ maksuraskustes.

Haigekassa nõuab makse politseiga.

Narwa üldhaigekassa on hädas „Kiwiõli“ kaewandusega, kes juba pikemat aega enam korralikult haigekassa makse pole maksnud. Maksud on tasumata juuni, juuli ja augusti kuude eest. Wõlg ulatab üle poole milj. sendi. Nüüd on haigekassa astunud makse sisse nõudma politsei kaudu ja teisi erakorralisi samme astunud oma wõlasumma kättesaamise kindlustamiseks. „Kiwiõli“ näib üldse raskustes olewat. Warandused on pandinud pankadele ja ettewõte on wõlgadega koormatud.

„Ärge enam ehitage!“

Endine mõisnik ootab „uut korda“.

„Maaleht“ kirjutab: Hiljuti on Harjumaal P. mõisa endine omanik, kelle wend on Saksa rahwussotsialistide asjaldusmehi Eestis, ümbruskonna asunikele korduwalt tähendanud: „Ärge enam ehitage. Warsti tuleb nii-kui-nii teine kord ja siis wast tuleb teil ära koristada needki ütid, mis juba on üles löödud“.

Mis endine mõisnik selle „uue korra“ all mõtles, seda mõistab igaüks. Põllumehed on wastanud, et kui juba iga kadakas ja ratsaannadi kandja presidenti ihaldab, ega siis tõsine ja tasakaalukas talumees küll ei wõi neid „uue korra“ jutlustajaid nõuda ja hääletab wastu.

SADAM

25 tk. 20 s.

UUED PABEROSSID

UUES PATENTEERITUD PAKENDIS.

ETA

Neiu sünnitas rongis

Reede hommikul, kui Haapsalu rong Tallinna jaama jõudis, teatas rongisaatja raudteepolitseile, et rongis wiibib neiu, kellel sünnitusaeg kätte jõudnud. Kiirelt kutsuti kohale raudtee arst ja ämmaemand, kelle kaasabil neiu sünnitaski wagunis uue ilmakodaniku — tütarlapse.

Ema on 20-a. neiu, pärit Saaremaalt. Wiimasel ajal elas ta Ristipere wallas Wanamõisa asunduses, kust ainus teele Tallinna sünnitusmajja. Raske silmapilk jõudis neile kätte aga juba rongis.

Riisumisekatse Pärnus.

Ohwer kais kallaletungijast üle ja riisuja sattus trellide taha.

[illegible] Aleksander Trewin [illegible] Trewin [illegible]

[illegible] lega Lawi tahtis oma ohwrit numbeiks lüüa. Lõõuks tahtis kallaletungija põgeneda, kuid ta tabati teekäijate poolt ja politsei paigutas mehe trellide taha.

Wõrumaa [illegible] Trewin wiibis Pärnus äri asjus ja tal oli kaasas üle 100.000 sendi raha. [illegible] „Park hotellis“ ja jõi seal mõned pudelid õlut. Seal wiibis ka Lawi. Kui Trewin arwet tasus, nägi Lawi, et tal kotis suurem summa raha ja seepärast tekkis tal mõte seda raha ära riisuda. Ta hiilis Trewinile järele ja tungis selle üksikus kohas kallale. Kuid ohwer kais kallaletungijast üle ning wiimasel enesel läks hapsasti.

Pakutakse kroonimata keisrit.

Piiramata wõim ühe inimese kätte.

Mees, keda ei saa wõtta wastutuselegi.

Demokraatia ja täieliku rahwawalitsuslikku korra teostamise üks põhinõudmistest on see, et rahwa poolt walitud esindusekogu — parlament, meil — riigikogu, oleks õigustatud takistamatult töötama wälja seadusi ja teostama kontrolli täitwa wõimu — walitsuse ning riigi rahanduse üle, milleks parlamendile peaks kindlustatama riigi eelarwe koostamise ja eelarwe täitmise üle järelwalwamise õigus. Walitsuse tegewuse üle järelwalwe õigus on kõige paremini teostataw sel teel, et walitsusel peab olema rahwaesinduse täielik ja wastuwaidlematu usaldus.

Praegu makswas põhiseaduses ongi need õigused antud riigikogule.

„Wabadussõjalaste liidu" eelnõu asetab aga kogu meie senise korra peapeale, luues sootuks uue,

diktatuuri põhimõtetele rajatud walitsemiskorra.

Rahwaesinduse, s. o. riigikogu asemel hakkab eelnõu kohaselt teostama nii seadusandlikku kui tegelikku walitsuswõimu ütsainuke isik — riigiwanem-president. Riigikogu on nimeliselt jäetud küll alles, aga temal pole enam mingeid tõelikke õigusi ega tegewuswõimalusi.

President-riigiwanemal § 39-da alusel on õigus igal ajal saata riigikogu laiali, „kui seda nõuawad riiklikud kaalutlused". Iga uute waliniste järgi, kui rahwas walinud riigikogusse presidendile mittemeeldiwad rahwasaadikud, wõib president saata riigikogu ikka jälle laiali ja sellesmaaga teha rahwaesindajatel wõimatuks rahwa tahtmise awaldamise riiklikude asjade otsustamisel.

Aga weel enam: ka sel juhul, kui president omast armust ja heldusest lubaks riigikogul tulla kokku, siis ometi riigikogu ei saa rahwa tahtmise järgi otsustada ühtki küsimust. Sest § 53 põhjal „riigikogu poolt . . . wastuwõetud seadused ehtab riigikogu juhatus president-riigiwanemale wäljakuulutamiseks. Riigiwanemal on õigus riiklikudel kaalutlustel

jätta wälja kuulutamata riigikogu poolt wastuwõetud seadusi" . . .

Kui siia juure arwata president-riigiwanema õigus § 39-da alusel saata waheaidamata riigikogu ennast laiali, siis on selge, et riigikogu ei saa enam wastu presidendi, s. o. wastu ühe inimese tahet anda ühtki seadust.

Seewastu § 60-da punkt 12-da alusel president-riigiwanem „edasilükkamatu riikliku wajaduse korral kuulutab seaduse-eelnõud wälja dekreedina, millel on seaduse jõud. Dekreet ei wõi muuta rahwahääletamise, rahwaalgatamise, riigikogu walimise ega riigiwanema walimise seadust. Dekreet on maksew kuni selle äramuutmiseni riigiwanema wõi riigikogu poolt."

Sellest paragrahwist nähtub, et president-riigiwanem wõib peale ülalleetletud nelja seaduse muuta dekreediga ära kõiki teisi seadusi, ka riigi eelarwet ja maksuseadusi, panna maksma uusi rahwale kahjulikke ja üksikute kildkondade taskuid rahwa arwel täitwaid seadusi, wõtta rahwalt sõna-, trüki- ja ühinemise wabadused, teiste sõnadega panna maksma oma

piiramatu wõim kõikide kihtide ja riigi üle,

ilma et keegi saaks tõsta wähematki protesti.

Sest paragrahwi lõpp, mille järgi dekreet maksab seni, kuni riigikogu pole selle ära muutnud, on waid hulkade petteks sappa wõetud. Riigikogu ei saa eelnõu järgi ühtki presidendi dekreeti äramuuta juba sellepärast, et § 39-da põhjal wõib president otsekohe saata laiali sellase riigikogu, kes katsuks dekreete tühistada.

Kuid president-riigiwanema wõim ei piirdu ainult seadusandliku täieliku õigusega ja üleolekuga rahwaesindusest, waid tema käes on ka tegelik riigi walitsemine. §57-da põhjal „riigiwanema juures on riigi walitsemiseks wabariigi walitsus." § 64-da põhjal „wabariigi walitsuse kutsub ametisse (mitte riigikogu, waid) riigiwanem. — Wabariigi walitsuse wabastab ametist riigiwanem kas enda algatusel, peaministri esitusel wõi riigikogu umbusalduse awalduse põhjal."

Tähendab, kolm walitsuse lahkumise moodust, mis aga kõik jooksewad kokku ühe isiku — president-riigiwanema kätte. Õieti on meil tegemist sisuliselt kahe walitsuse kojusaatmise wiisiga, see tähendab — kui president-riigiwanem saadab walitsuse minema, wõi kui peaministri algatusel walitsus ise jookseb laiali. Riigikogu aga saab walitsusele awaldada umbusaldust ja üldse mõjutada walitsuse poliitikat ainult sel korral, kui sellega on nõus president. Hakkab aga riigikogu arwustama walitsust ja talle awaldama umbusaldust wastu presidendi tahet, siis wõtab president-riigiwanem jällegi tarwitusele § 39-da ning saadab riigikogu enese laiali. — Nii on ka walitsemiswõimu absoluutne täius ühe isiku — presidendi käes.

Seda wõimutäiust

suurendab weelgi kolm asjaolu:

Esiteks § 60 punkt 4-da alusel nimetab president-riigiwanem ametisse kõik kõrgemad kaitsewäelised ja kodanlised ametnikud, teiseks — punkt 8-da alusel on ta kaitsewägede kõrgem juht ja kolmandaks — § 69-da ning 70-da alusel kinnitab ta ametisse nii riigikohtunikud kui ka kõik teised kohtunikud, wäljaarwatud wandekohtunikud, milliseid meil aga üldse weel polegi.

Kes tunneb riigiaparaadi tööd, sellele on selge, mis tähendab niisugune ametnikkude ametisse määramise õiguse andmine üksiku isiku kätte! Peaks see põhiseaduse muudatus läbi minema, siis ei saa enam ükski õiglane, selgroo ga ja seadusi austaw inimene jääda riigiteenistusse. Kõik nad peawad roomama diktaator-presidendi ees, peawad täitma ta käskusid, olgu need nii ebaõiglased kui tahes. Kaitsewäe ja politsei juhtide ametisse määramise ainuõigusega koondub aga samuti riigi relwastatud jõu käsutamise ainuõigus üksnes „president-riigiwanema kätte.

Isegi kohus, rippumatu kohus — see kodanlise demokraatia üks põhinõudmisi — kaotatakse ja tehakse president-riigiwanema tööriistaks sel teel, et kohtunikkude kinnitamine antakse tema kätte.

Auahne ja wõimuhiimuline president ei jäta neid hiigla õigusi oma wõimu kindlustamiseks kasutamata ja nõnda saame presidentdiktaatori, kelle kohta isegi ülikooli wanameelsed õppejõud on ütelnud, et tema kätte koondub suurem wõim, kui see oli

wene isewalitsejal Nikolai II.

Üheks agitatsiooni trikiks fashistlikkude „wabadussõjalaste" käes on järgmine argument: Põhiseaduse muutmise eelnõu üks wäärikamaid külgi olewat see, et tema põhjal wõidawat wõtta president-riigiwanemat ja ministreid kohtulikule wastutusele, kui need saadawad korda seadusewastaseid tegusid. Sellega antakse mõista, nagu praeguse põhiseaduse juures walitsuse liikmeid ei saaks wõtta kohtulikule wastutusele.

Kes aga wõrdleb praeguse põhiseaduse § 67-t rahwahääletusele tulewa eelnõuga, see näeb, et sõnaliselt on mõlemad paragrahwid pea ühesugused, kuid wäga suure sisulise wahega.

Maksewa seaduse § 67 ütleb nii: „Riigiwanema ja ministrite kohtulikule wastutusele wõtmine ametalaliste süütegude eest wõib sündida üksnes riigikogu sellekohase otsuse põhjal. Asja arutamine allub riigikohtule."

Siit on selge: kui riigikogu enamus leiab, et riigiwanem wõi ministrid on saatnud korda mõne süüteo, siis selle enamuse otsusega antakse mehed riigikohtu alla ja ei riigiwanemal ega ministritel pole wõimu oma süüteo warjamiseks midagi ette wõtta. Tarwitseb ainult riigikogu enamusel tahta ja nad ongi paragrahwi lõas.

Sootuks teiseks kujuneb aga olukord „wabadussõjalaste" põhiseaduse eelnõu juures. Sealgi § 67 kõneleb nii: „Riigiwanemat, peaministrit ja ministreid wõib wõtta kohtulikule wastutusele üksnes riigikogu sellekohase otsuse põhjal."

Wäliselt on seega paragrahw sarnane maksewa seaduse omaga, kuid sisuliselt uues süsteemis täiesti tühine, millega pole midagi peale hakata. Wahe seisab selles, et praegu ei saa ükski wõim, ei riigiwanem, ei ükski minister ega walitsus kokku takistada riigikogu andmast riigiwanemat wõi walitsust kohtu alla, aga „wabadussõjalaste" eelnõu järgi niipea kui riigikogu enamus tahaks hakata otsustama riigiwanema wõi ministrite wastutusele wõtmise küsimust, siis president-riigiwanem wõib eelnõu § 39-da alusel jällegi saata riigikogu laiali, ilma et rahwaesindajad saaksid kuidagi § 67-da põhjal nõuetawat kohtulikule wastutusele wõtmise otsust teha. Seega praeguse seaduse järgi wõib ja saab walitsust anda kohtu alla, — „wabadussõjalaste" eelnõu järgi seda aga

kuidagi ei saa,

kui kuriteo korda saatnud „president-riigiwanem" ise ei taha. Aga missugune kurjategu ise siis tahab karistust?

Sellest üldisest kokkuwõttest järgneb, et „wabadussõjalaste" põhiseaduse muutmise eelnõu pole midagi muud, kui püüe warjatud kujul, rahwa ebateadlikkude hulkade petmise teel teostada

ainuwalitsuslikku korda,

kus seadusandline ja walitsemise wõim on koondatud ühe isiku kätte ning kohtumõistminegi tehtud sõltuwaks temast. Wiie aasta jooksul ei kanna täitew wõim mingit wastutust kellegi ees, teda ei saa keegi kontrollida ega lausa kuritegude kordasaatmise puhulgi wõtta kohtulikule wastutuselegi. „Wabadussõjalaste" põhiseaduse eelnõu on nagu loodud igasugu pankrotmeistrite ja kuritegelise olluse pukis hoidmiseks, rahwa õiguste ja wabaduste häwitamiseks ning töötawate hulkade orjastamiseks.

Sellepärast on tööliskonna üksmeelseks kohustuseks minna 14., 15. ja 16. oktoobril hääletamiskastide juure ja lasta sinna sedel otsusega:

Wastu.

NEVAADA

Ameerika kirjaniku Zane Grey se klusjutt

16

„See rippus täna hommikul ukse kuljes," ütles Ben halwatujuliselt. „Awardus. Tillon tõi eile jällegi mõned kadunud lamud loomad tagasi. Küll ainult mõne looma, ent siiski kuulalt, et bandiite wihaseks teha. Tana leidsime nende laagriplatsi, wana palkmaja minu enda krundil. Selline julgus! Seni olin ma tasakaalukas ja kulmawereline. Aga kui need mehitsed minu paremaid hobuseid nappawad ja otse minu nina all oma laagri lahti löövad, siis on tulnud aeg tõsiti toimida."

„Wandake, mis Hettie," ütles Nevin, „Selle-pärast on ta teil hädaohtlik asju nii kaugele rassatada."

„Wõtan selle arwesse," wastas Hettie.

„Hettie, ole aus ja otsekohene — kas minu siin pole selle teenijaks ja ukse valwajaks?" küsis Ben, kui nad kahekesi kodutee'le ainsid.

„Hull oled sa!" hüüdis Hettie jahmatusega. Siis pahwatas ta naerma. „Nu jumal! Kardan, et meiste ja karjamaade kaotus siinuli on rikkunud mõistuse."

„Wanandik, Hettie," wastas Ben mõrudalt, „mõtlesin, et sa seda wast teads lihtsalt uu wihastamiseks. Mulle see kuju iganes ei meeldi."

„Ka mulle mitte, Ben," wastas Hettie. „Kas sa ei lase su endale midagi öelda."

*

Marvie jõudis farmi tagasi alles hilisõhtul. Hettie oli ärkwel, ootas teda. Noormees tormas tuppa tormituulena, käes ratsapiits ja püss. Weel enne kui ta jõudis rääkima hakata, teadis Hettie juba isesendast, mis oli juhtunud.

„Istu, Marvie, ja jutusta mulle kõik, mis on juhtunud."

Marvie alustas taisale häälega, täis waewu ohjeldatud ärewust: „Rose oli seal. Ta oli tundide wiisi mind oodanud, nuttes, täis hirmu, et ma wast ei tule. Ta olewat leidnud lõplikult, et ta mind üldagi armastab. Ma olewat ainus, kes tunagi tema elus ta eest hoolitsenud. Lõpuks ütlesin talle, et tulen kolmapäewal tagasi ja toon siin kaasa. Algul ta kohkus selleks wõõrasist. Aga ütlesin talle, et ta mitmeti wõib meid aidata. Ja lõpuks ta nõustus siin teekoga. Ta ratsutab mööda metsateed, mida meie mõlemad tunneme, ratsutab mööda seda teed, kuni meie teda kohtame . . . See on kõik, Hettie. Ja jumala nimel —"

Marvie wailis, ärewus kõnnimatas ta hõõles.

Hettie kuulas teda leowakuunilikkelt. „Tulen sinuga kaasa ja püüan leida mingi abinõu teie aitamiseks."

*

„Kalifornia Leek on jällegi tagasi!" karjus Marvie. Kõik unest ärkwele.

„Poisu, kas teed nüüd halba nalja mu sõimule wastutakse?" müristas Ben talle wastuseks.

„Ei. Nägin teda oma silmaga. Sama kindlasti nagu ma ise siin seisan."

„Ha! . . . Wanta aga. Tillon on ta siis tagasi toonud," ohkas Ben ingawa tänulikkusega.

„Tillon, kurodile!" hüüdis Marvie. „Tillon põõnutab alles woodis. Peale minu pole keegi ärkwel."

Ben koos teistega leidis täku tõepoolest karjatarast. Waheweal ilmusid kohale ka cowbod.

„Naidn, waadake hobune lähemalt järele," ütles Ben.

Lastes käsa lord-korralt üle hobuse libiseda, leidis wana cowboy ühe tunnuse teise järgi, mis kõneles sellest, et loomaga wahepeal on halwasti ümber käidud. „Näete, wargad on ta silmnõega kiruni püüdnud, Ben!" lausus ta lõpuks.

„Wargad! Päh! Mida teate teie warastest!" pahwatas wihaselt samas-seisew Tillon. „Leek on oma tujude rahuldamiseks teinud lihtsalt jalutuskäigu ja warastega pole tal midagi tegemist olnud."

Kuid Ben pidi Naidu jutus siiski weendumä. Hobuse kaelal leidusid silmuse ja jalgel kammitsa jälied. Näkes end loan rindel löödud, jahtus Tillon pahuralt ja tummaus.

Neljateistkümnes peatükk.

Kuus meest ratsutas mööda kuristikesse wiiwat rada, saadetud sama paljudest pallidega koormatud hobustest. Need olid Jim Lacy ja Cafd Burridge oma salkkonnaga. Nüüd, kus Jim meestel tõepoolest juba oli aidanud karjasid warastada, oli ka tõusnud niisuguse tema kui ehtsa bandiidi maotu. Tee, mida mööda nad liikusid, oli selline, et oleks hirmutanud wilunuma ratsaniche. Tihti tuli tööle panna kirwed. Kaljurahnud ja mahalangenud puud tegid paiguti juurepääsu Hatti asulale sellest küljest peaaegu wõimatuks.

Kui nad nüüd jõudsid teisele poole rohelist kalinmae nuria, laslis Jim kuuldawale imetluse hüüde. Kuristik muutus owaalseks oruks, piiratud järskude kaljuseintega, milledel siiski leidus küllalt ja elustawat taimestikku. Keset orgu ainus kõle palkmaja, tagapool paistsid karjatarad ja tall wiltuwajunud seintega ja sissekanganud katusega. Hooned olid pooleldi warjatud õitsewaist põõsadest.

Wana mägilane Hatt seisis palja päi ja pulstunud juustega ukse ees ning ta kortsudest üleni küntud näol oli näha tere-tulemast ütlemise naeratus.

„Hallo, Clam! Kas teile teatati meie tulekust?"

„Jah, aga ma ei oodanud teid nii wara."

„Siin on Jim Lacy," jatkas Burridge lakooniliselt.

Hatt ulatas Jimile käe. „Nime järgi pole teie mulle wõõras." Burridge ei pidanud wajalikuks Jimi tutwustada kahele teisele Hattile, Tobele ja Hennule. Cedar Hatti ei olnud kusagil näha.

„Wiige oma pakid kusagile warju alla," ütles Hatt. „Ja laske hobused wabaks. Kunagi weel pole siit ükski hobune ära joosnud."

Hatti mõlemad pojad igatahes jätsid wastumeelse mulje. Nad olid rafeerimata ja tõmmuilmelised, silmad ja nägu kõnelesid juba esimesel pilgul madalast waimlisest taseminnast.

Jim oli otsustanud öö magada wäljas ning püüdis nüüd selleks leida sobiwat platsi. Poiste luurawate pilkude all ei tahtnud ta seda siiski teha. Ta oskas inimeste silmist wälja lugeda nende hinge. Nii Tobe kui ka Hennu panid kerge südamega märwa toime pihutäie tubaka pärast. Igaks juhuks otsustas Jim oma magamisplatsi metsas igal ööl wahetada.

Bandiidid, kõik parimas tujus, kuna nad sedapuhku olid hästi toidetud ja taskud täis raha, seadsid warsti endid maha sadulawaiba ümber istuma, tõid taskust esile mängukaardid ja rahapakid. Jim liitus nendega ja walis isteplatsi nii, et sai silmas pidada maja ja iga juuretulijat.

Warsti silmaski ta akna taga korraks naise nägu. Üheksi pilgust jatkus küllalt Rose Hatti äratundmiseks.

„Clam, wõite minu tasku arwel mängida ühe partii," lausus Jim. „Wõib olla toob see mulle õnne. Ma ise tahaksin aga konksutese juua."

„Whiskit?"

„Ei. Wett. Kus?"

„Köögiukse taga, weeranda lõpus," wastas Clam Hatt ja tõusis ruttu, et Jimi platsi endale wõtta. „Tüdrukud äsja tõid allikast wärsket wett. Lumewesi, paremat siin ei leidu."

Jim awas juhatatud ukse. Nagu ta seda oli oodanud, leidis ta eest Rose.

„Hallo, Rose! Näete, et ma ikkagi tulin. Kas tahaksite mulle juua anda? Ja wõin ma teiega kõnelda?"

„Kõnelda — olgu, kui ainult Cedar lähedusse ei wiibi."

„Kus on ta praegu?"

„Peidab end kusagil ja luurab meid . . . Peame olema ettewaatlikud . . . Oh, mul oleks teile nii palju jutustada!"

„Jutustage — lühidalt — ruttu."

„Marvie lubas Hettie Ide ühel järgmisel kohtamisel kaasa tuua," sosistas tüdruk hirmunult, kuid ühtlasi ilmas rõõmuläige ta silmadesse.

Pikk tööpäew.

Ebaseaduslikult pikk tööpäew munadelaos.

Üks tarikuulus munade eksportfirma, kes seotud salapiirituse lugudega, osutub ühtlasi ka tööliste armutuks kurnajaks. Kuuekümne kroonise kuupalga eest sunnitakse inimesi munade pakkimisel ja transporteerimisel töötama hommiku kella 7-st kuni õhtu kella 10—11. Kuid see on „normaalne" tööaeg. Peale selle tuleb sageli teha tööd ka öösiti ning puhkepäewadelgi.

Huwitaw, et selle firma laojuhatajaks osutub kõwa walitsuspiiritusekaupmees. Aga oma töökohas on ta alandlik peremeeste ees, püüdes orjakrandusega meeldida ja aidates igati kaasa tööliste tööjõu ekspluateerimisele.

Oleks tungiwalt tarwilik, et töökaitse inspektor wahele astuks ja weidi piiraks piiritusekuningate poolt ebaseaduslikult töölistele pealesurutud tööaja pikkust.

Tabati autowargad.

Tartust wõistlustele sõitnud mehel warastati mootorratas.

Weoauto ja mootorratas saadi kätte.

Öö wastu reedet warastati Narwa mnt. 11 asuwast garaashist Eilmani weoauto. Samal ööl warastati wõõrastemaja „Uuisni" eest Tartu mehe Ludwig Johansoni mootorratas. Johanson — mootorratta sportlane — oli sõitnud Tallinna, et puhkepäewal Tallinnas mootorrataste wõidusõidust osa wõtta. Ta asus elama „Uuisni" ja jättis ratta wõõrastemaja ette tänawale, kust see öösel ära warastati.

Mõlemast wargusest hommikul teada saades asus kriminaalpolitsei asja juurdlema. Garaash, kus asus Eilmani weoauto, on Eilmanil kahepeale kellegi teise isikuga. Selgus, et öösel oli garaashi kaasomaniku juurde tulnud Arnold Kullerkann, 29 a. wana, kes warem teenis Eilmani juures. Ta küsinud garaashi wõtit, ja kuna kaasomanik ei teadnud, et Kullerkann enam Eilmani teenistuses ei seisa, siis andis ta tema kätte ka garaashi wõtme. Nii oli selge, et weoauto wiis ära Kullerkann.

Peagi saadi kuulda, et Eilmani weoautot oli öösel nähtud Jüri kiriku lähedal. Kriminaalpolitsei sõitis Tallinnast selles suunas wälja, kuid poolel teel Jüri kiriku juurde sõitis otsitaw weoauto ise politseile wastu. Autol wiibis peale Kullerkannu weel Johannes Uuetalu. Mõlemad mehed on warem karistatud isikud.

Weoautolt leiti muuseas mootorratta pump, mis politsei wiis arwamisele, et samad mehed on warastanud ka Johansoni mootorratta.

Pinnimise peale tunnistasidki mehed üles, et nad ka mootorratta on warastanud ja juhatasid ka selle kätte. Mootorratas oli peidetud Penningi walla piirides metsa, kust see kätte saadi.

Eesti pannakse loteriimängule.

Läheme wastu teadmata tulewikule...

„Wabadussõjalaste" põhiseadus läbikaalumata.

Kas tohitakse anda diktaatori wolitusi?

Mida lähemale rahwahääletusele, seda enam loomulikult hakatakse tõsisemalt waatama, mida enesest õieti kujutab „wabadussõjalaste" poolt algatatud põhiseaduse muutmise eelnõu. Seni kuulati ainult nende meeste räuskamisi teiste arwel, mõned hõiskasid koos nüüd isegi kaasa, aga kui seistakse lõpuliku otsustamise eel, siis eestlase tasakaalukas ettewaatlik ja mõistuslik iseloom hakkab juurdlema ka nende meeste eneste teowõimsust, ja nende esimeseks praktiliseks sammuks just osutubki põhiseaduse muutmise eelnõu.

See eestlase iseloomu põhiomadus leiab elawat wäljendust ka ajalehtedes. Nii „Päewaleht", mis üheski küsimuses ei pea „wagu" ja mis „wabadussõjalaste" liikumise ülesowhumisekski teinud õige palju, pühendas keskmädalase ja neljapäewase numbri juhtkirjad põhiseaduse muutmise eelnõule. Kuidas ka autor muidu ei tahaks muuta maksmat põhiseadust, milline presidendi-instituudi sõber ta ka ei oleks, ometi 14., 15. ja 16. oktoobril rahwahääletusele tulewat eelnõu ta oma lõppkokkuwõttes iseloomustab nii:

„Eelnõu paistab olewat kiirelt walmistatud ja kannatab läbikaalumatuse all. Tema peapuuduseks on see, et meie riigi tulewik seatakse olenewaks ühest isikust. Kui sellele kohale satub ettewaatlik ja suurte wõimetega riigiwanem, ei lähe riik hukka. Puuduwad riigiwanemal aga need omadused, siis läheme wastu teadmata tulewikule. Karta on, et see eelnõu, kui ta peaks saama seaduseks, aseab Eesti loterii-mängu."

Weel selgemat keelt kõneleb K. H. Hindrey „Postimehes". Waieldes „Kajaga" küsimuse üle, kuidas ja millal wõidakse teostada diktatuuri, autor ütleb:

„Mis aga puutub diktatuuri küsimust, siis on siin „Kajal" õigus ja ei ole ka mitte, kui ta ütleb, et tugew isik end igal ajal wõib diktaatoriks kuulutada. Seda argumenti oli õieti juba ammu oodata, sest kui ajaloost ei õpita, kust siis weel poliitikas kogemusi wõtta?

Muidugi mõista wõib ennast soodsatel tingimustel iga kangekäeline president diktaatoriks kuulutada. Ta ei tarwitse selleks isegi mitte president olla, ja ajalugu näitab küllalt isikuid, kes alles kaugel olid presidendi soodustatud seisukorrast ja kes siiski said diktaatoriks. Küsimust tuleks aga meil praegusel juhul **teistwiisi seadida** ja nimelt nõnda: Kas peab põhiseadus ise presidendile wõimalusi kätte muretsema, **neid isegi kätte toppima**, et hakka muudkui diktaatoriks? Et ka iga nõrgawõimeline, iga iseloomuta ja kõiksugu mõjutustele altim ja alistuw isik saaks juba põhiseaduse kaudu diktaatori wolitused kätte? Ja nende wolituste järele siis kas wõi **wiimased metsad maha müüa** riiklikkudel kaalutlustel wõi aga wälisriikidega rahwale ja riigile üllatawaid ja kahjulikke lepinguid teha? Ning need ei oleks ainukesed wõimalused, mis enesele wõiks lubada nii laialdaste wolitustega president nagu seda on wabadussõjalaste oma.

Õieti ei ole wabadussõjalaste presidendil wajagi **ennast diktaatoriks kuulutada.** Ta on seda juba põhiseaduse järele. Sest see kuulutamine ise oleks ju ainult mistisugune wormiline korrektsus, ainult et weel ütelda, et **olen jah diktaator.**

Muidugi mõista ei tarwitse ta seda kuulutamist ette wõttagi. Ta on, wõib-olla, kena ja pehme mees, kes ei taha oma suurtest õigustest wäljagi teha. Kuid ta wõib ka olla kena ja pehme mees, kes **mitte just liiga arukas ei ole** ja talitab teiste näpunäidetel, kas wälisriikide omadel wõi mõne mõjule jõudnud kildkonna omadel. Ja toob siis need diktaatori küljed wälja, mis wõiwad wäga riigile ja rahwale lihaste lõigata. Äärmisel juhul koguni **riigi olemasolu kaalule panna.**

Mis ma ütlen „kaalule panna" — ta wõib **riigi olemasolu häwitada.**

Ja see on juba see Wene „awosj" ja „nitshewo", millega teewad apoliitilised inimesed poliitikat, kuni nende eeustega siis tehtakse poliitikat, mis alles poliitika ongi.

Asundustalud on hädaohus.

Diktatuurinõudjad mängiwad kardetawat mängu

Miks löödud riikide eeskujul?

„Wõnnu lahinglase" nime all awaldab keegi wabadussõjalane „Maal." järgm. artikli:

„Wene riigi kokkuwarisemine wõimaldas luua hakata iseseiswat Eestit, kus **rahwa rõhuwa enamuse** tahtel pidi walitsema **wabademokraatlik, s. o. rahwawalitsuslik kord.**

Nagu meie pole sallinud mõisnikke sundijaid, wene urjadnikku, enamlisi komissari ega okupatsiooniaegseid ortskomandante, nii ei **taha meie sallida ka kodukootud diktaatoreid ja muid wõimutaldajaid**, kes tahawad **piirata** raskes heitluses kättewõidetud rahwa ja üksiku kodaniku wabadust.

Rahwast ässitatakse praegu ümber muutma meie riigi praegust **wabameelset** põhiseadust ja **uue põhiseadusega piirama rahwa õigusi ning wabadust.** Kindlat katt ja korda olla waja nii ütlewad ässitajad, kes püüawad meeldida masule, teha ümaparandata nagu ja wõtta rahwa poolehoidu. Kuid miks selle juures piirata kodanike wabadust?

Woanades demokraatlikes riikides Inglismaal, Rootsis, Taanis, Norras, Hollandis ja Prantsusmaal [illegible] kodanike õigusi weelgi suurendada. Woolimatajas [illegible] ja narwid kaotanud riikides — Saksamaal, Austrias, Ungaris, Itaalias ja Wenemaal — piiratakse aga just kodanike õigusi ja wabadusi.

[illegible] meie põhiseaduse parandajad [illegible] löödud riikide eeskujul? [illegible]

Muidugi! Kas teil wõiteistkümmend wõi kümme aastat tagasi tõesti oli kergem praegusest? Ei! Teil oli siis kümme korda raskem. Woba Eesti ja praeguse **demokraatliku** põhiseaduse abil olete oma'e kodu — maalapi, katuse'ale ja leiwa — saanud. **Ainult wabadus** on teile oma loa ja oma loa annud. Üle kolme aasta olete wõinud oma kodu luua ja rahus elada. Kas tõesti tunnete end juba niiwõrd wäljaspool hädaohtu olewat, et tunnete tüdimust senisest korrast ja tahate maha matta senist wabameelset põhiseadust, mis just teile on palju annud?!

Asunikud! Olge kindlasti wabameelse põhiseaduse muutmise ja igasuguse üksikisikute wõimu suurendamise wastu. Weel pole kadunud need, kes tahawad tagasi wõtta teie maid ja lõhkuda teie uudiskodusid. Diktatuurinõudjad mängiwad kardetawat mängu. Nad wõiwad rahwa wiia wabaduse ja riigi olemasolu kaotamise hädaohtu. Nad wõiwad nõrgestada rahwa üksmeelt riigi kaitsmisel ja wõiwad saatuda kardetawatesse sülidesse wõi sõpruslepitesse kahe suure waenlaega idas kui ka läänes, mis wõib wiia wabaduse kaotusele, endiste wõimumeeste tagasitulekule ja meie uudiskodude wõõrandamisele.

Juba kuuleme siit-sealt, kuidas endised mõisnikud saada wälja ütlewad, et pole waja enam asunikkudel elada. Olen ise seda kuulnud.

Meie rahwas on küllalt tasakaalukas, kõrge intelligentsi ja rõhuwa enamuse kodaniku meelsusega, et ka senise rahwawalitsuslikku korra juures püsiwalt edasi jõuda. Alaem loobuma minna ebamäärase „kindla käe" nõudmise peibutus wamu [illegible] eest. Jääme edasi wabaduste juures, mida omal ajal nii suure ohwriga kätte saime.

Maias waras.

[illegible]

ETK Saapa-kreem
on kõrge läikega,
pehmendab nahka,
säilub kaua.
OPAAL
Eesti Tarwitajateühisuste Keskühisus
Parim saapahari
Müügil igalpool.

Tartu Töölisühingute Keskliit

korraldab pühapäewal, 17. sept., kell 11 „Wanemuise"

kõnekoosoleku.

Kõnelema: [illegible] Tartu [illegible]

Tartu Töölisühingute Keskliit.

Ringhäälingu sügishooaja awamine

on laupäewal, 16. septembril kell 8.30 õhtul [illegible]

Peruulased arestikambris.

Inglismaalt küsitakse järele, mis meestega teha.

Kaks Peruu madrust, kes Eesti tüdrukutega seigeldes oma laewast maha jäid, istuwad praegu Tallinna arestimajas. Neid karistatakse loata üle piiri käimise pärast, sest filmapilgust, mil Peruu laew Tallinna sadamast lahkus, olid Peruu madrused meil piirijäneid. Peale loata üle piiri käimise tuleb meestel ka karistust kanda autojuhi petmise pärast, keda nad laskisid endid preilidega Tallinnast Wirumaale sõidutada, kuid jätsid autoarwe tasumata.

Meie ametiwõimud on pöördunud Eestist Inglismaale jõudnud Peruu laewade juhtide poole küsimusega kuiwõrd nemad oma „ärakadunud poegadest" huwitatud on ja mis nendega siin peale tuleb hakata. Arwatawasti seadetakse mehed tagasi Inglismaale laewadele järele.

Praegu istuwad mehed aga Tallinna „Aberetoeriumis" ja ei tunne endid sugugi muserdatuna. Mehed kinnitawad küllaga olla. Peale madrusevormi pole neil seesugust riietust, mangikenge aga weel ei saeta. Nii tuleb lõunamaalastel, kes meie kliima külmaga harjunud pole, üsna waewaline.

Ferrarise karistusaega wähendati.

Itaalia saatkonna endise ametniku Ferrarise karistusaega, kes mõisteti saadiku haawamise eest 2½ a. wangi, wähendati tema omal palwel 3 kuu wõrra. See on aeg, mille keelel Ferraris wiibis eeluurimisel wahiall ja mis kohtuotsusega algusest temale arwesse ei wõetud.

Nowembrikuul saab Ferrarisel pool karistusaega istutud ja siis awaneb tal wõimalus wabeks enne tähtaega wanglast wabaneda.

Õnnetus wõidusõidu harjutusel.

Mootorrattaga läbi traataia wastu puud.

Puhkepäewal toimub Kose-Pirita ringteedel suurem mootorrataste wõidusõit. Wõidusõidust osawõtjad teewad nüüd igapäew seal harjutusi, kusjuures on juhtunud juba rida õnnetusi.

Tõsisem õnnetus oli neljapäewa õhtul mootorrattur Soldatusega, kes teiselpool Pirita silda, kohal, kus mets lõpeb, kurwe walesti wõtmise tagajärjel sõitis läbi traataia wastu puud. Mees toimetati haigemajja kus selgus, et ta on saanud tõsiseid wigastusi näost ja rangluust. Näos on tal mitu sügawat haawa.

ESTP Tallinna ühingu elaw ajaleht VII.

Järjekordne elawa ajalehe koosolek toimub teisipäewal, 19. septembril [illegible] kell 7 õhtul. [illegible] ESTP [illegible] Johanson [illegible]

Maksujõuetuks.

Täna tuleb Tallinna Ringkonnakohtu [illegible] kolm maksujõuetuks tunnistamise protsessi. [illegible] oma maksumaksjad [illegible] Emil Lilienthal.

Tellige ja lugege „Rahwa Sõna"

VIRUMAALT.

Karud Virumaal.

Wirumaal on wiimasel ajal jälle karusid sagedamini nähtud. Maidla walla Tarumaa külas on karud talumeeste kaeraäbaldest suikamid. Ka meetarud enned on nähtud. Karjamaal murdis karu maha 3 lammast.

Fashistlik kaitseväelane Narvas.

Möödunud pühapäewal Narwas wabadussõjalaste ühisesalvestatult rahwas julgelt mõned wabrikud sisekeste pääsetasele wanamikele ennd üle. Seda lasti juhuslikult peale 7. Peetri tanawal elanew 1. rügemendi sõdur, kes sargas töölistele juurde ja hakkas tööliste jõusaama, lubades tööd nood meeles pidada.

Kui aga töölised meelde tuletasid, et seinandiga nagu nii sündmata pole ja juuru tegid rogrustaiduleist ja ohwwuleriwomist, siis tegi tänulaja kiirelt minekut.

Haigus viis peremehe surma.

Erra wallas Uuemõisa külas laskis enese rewolwriga maha talupidaja J. Ramm. Mees põdes juba pikemat aega kõrvuhaigust ja see arwatakse wabatsurma põhjuseks olewat.

Aaspere mees pääses teeröövlite käest.

Kalwese-Haljala maanteel, Warde weski lähedal tungisid wöiajt 3 meest Aaspere ajunduses elutsemale talupidajale Aleksander Toomingasele, kes tuli linnast pulli müümast, kallale. Kaks meest haarasid hobuse suitsumalt kinni, kuna kolmas mees tahtis Toomingasele kaigaga pähe lüua. Talumees haaras aga rewolwri ja tulistas kallaletungija kumas, mispeale hobune ehmatas, tormitsevate käest lahti rabeles ja jooksu pistis, päästes nõnda ka mehe kallaletungijate käest. Kas talumees tulistades ka kallaletungijat tabas, pole teada.

Lihuniku enesetapp N.-Jõesuus.

Narwa-Jõesuus tegi hommiku teel oma elule lõpu lihunik Wassili Wolkow, 63 a. wana, lastes maha abikaasa 5 lapsega, kellest 4 juba täisealised. Enesetapmise põhjuseks olid majanduslikud. Sõjaväeherdaskiril oli Wolkow ümbruskonna jõukamaid mehi.

PÄRNUMAALT.

Vana-Kariste loterii pikendati.

Meriitiku Maaseltsa Ühisuse Wana-Kariste osakonna asjade loterii loosimine, mis pidi olema 17. septembril, on edasi lükatud Pärnu maawalitsuse loaga ja on 20. detsembril 1933. a. endises Waru algkooli ruumes.

Pussitamine Pärnus.

Neljapäewa õhtupoolel tekkis Pärnus 23.-Weski tän. 13 majas suurem kakelus seal pummeldawa rahwa wahel, kusjuures awalik naine Antonina Konakowa sai raske pussihaawa selga. Pussitajaks osutus Rudolf Sarapuu, kes wõeti wahi alla.

TARTUMAALT.

Neiu tahtis tappa petist noormeest.

Kolmapäewa õhtul Tartus, Puiestee tän. maja nr. 69 kohal laskis 23-aastane Hilda Karu Kuperjanowi pataljoni üleajateenijale Ferdinand Bachmanile kuuli kaelasse. Haawatu toimetati 4. haawallinikusse, kus ta seisukord kerge olewat.

Neljapäewa hommikul tunnistas laskja ise kriminaalpolitseile ja selletas, et ta tahtnud Bachmani tappa. Neiu olnud B.-ga tuttaw juba 3 aastat. Nende arenenud nii kaugele, et B. lubanud teda kosida, kuid pole seda teinud. Kolmapäewal saanud nad B.-ga sõnawahetusse, kusjuures B. teda löönud. Siis haaranud K. rewolwri ja tulistanud.

Tuletõrje Rõngusse.

Rõngus puudus senini tuletõrje. Nüüd on wallawolikogu otsustanud asutada Rõngu tuletõrje ühingu, millele eeltöö ka juba käimas.

HARJUMAALT.

Koolidele määrati õpetajaid.

Harjumaa koolivalitsuses toimus neil päewil õppejõudude määramine neile koolidele, kuhu wallawolikogude poolt seni ei olnud mõnesugustel põhjustel õppejõude walitud. Määrati Heim: Warm Warbola täienduskooli õppejõuks, Karl Korjen Raikküla tasuvõsu algkooli õppejõuks, Tõnis Peil Randwere algkooli õpetajaks-juhatajaks ja Heinrich Hinderikson Jõelähtme algkooli õppejõuks.

Peale selle määrati weel õppejõududeks poolkute tundide arwuga Ohekatku kooli Oskar Grünbaum ja Marta Koppel, Kabala algkoolile Elwiine Pikkel ja Salme Tombak, Aehtna koolile Hilda Neumann, Kiwiloo koolile Einar Mägi ja Korneelia Pulbert, Pärnjõe koolile Ado Kulpus, Prangli koolile Harry Jürmann ja Johann Akatus.

Wiimased rahalised loteriid.

Mõne aja eest otsustati rahaliste loteriide korraldamine lõpetada, nende asemel riiklikku klassiloteriid käima pannes. Et Kassiloterii edu kindlustada, selleks otsustati eraloteriide lõppedes pikem wahaeg teha.

Nüüd on käimas wiimased rahalised loteriid, kusjuures uute toimepanemiseks luba enam ei anta. Esimesena tuleb lõpetamisele põllumeeste loterii, mille äraloosimine peetakse juba 24. septembril miljonilise peawõiduga.

ESTP Tallinna ühingu loengute õhtud.

Laupäewal, 16. septembril kell 7 õhtul on ühingu ruumes 2. korral R. Kruus 1. loeng „Tööst Skandinaawia tööliskiikumisest“. R. Kruus peab sealsamal sellel teemal kaks loengut.

Skandinaawia maade tööliskiikumine on meie tööliskiikumisest kaugele ette jõudnud. Tööliskonna majanduslik olukord on tunduwalt parem, kultuuriline tase palju kõrgem ja töölisorganisatsioonide mõju suurem. Meil on nende maade tööliskiikumisest palju õppida. Sellepärast on igu töölisele tähtis neid loengut kuulata.

Raadio

Pühapäewal, 17. septembril.

Tallinn. 8.55 sakslaseine jumalateenistus Niguliste kirikust. Wõpuks heliplaate. 10.25 jumalateenistus Toomkirikust. 12.30 põllumajanduslik loeng. 13 põllumajanduslikke teateid. 13.10 lõunane kontsert. Juh. R. Palm. 17.30 kokkunik Rutherfordi kõned. 18.30 reklaami ja heliplaate. 18.45 päewauudiseid. 19 lugemistund (esineb Arnold Wainb). 19.30 Kirillowi mandoliinistide kontsert. 20 ülekanne Tartust. 20.05 kontsert. Juh. R. Palm. 21.30 wana tantsumuusikat heliplaatidelt. 22.15 moodsat tantsumuusikat dancing-restoranist „Meriklubi“.

Tartu. 10 jumalateenistus E. apostlikuõigeusu Jüri kirikust. 12.30 ülekanne Tallinnast. 17.30 ülekanne Tallinnast. 18.30 reklaami ja heliplaate. 18.45 ülekanne Tallinnast. 20 ilmateade ja ajanäitaja-õiendus. 20.05 ülekanne Tallinnast.

Esmaspäewal, 18. septembril.

Tallinn. 17.45 reklaami ja heliplaate. 18 wälismaisi päewauudiseid. 18.15 heliplaate. 18.45 kodumaisi päewauudiseid. 19 ülekanne Tartust. 19.30 mj. F. Olbrei raadiowestlus. 20 ülekanne Tartust. 20.05 kontsert heliplaatidelt.

Tartu. 17.45 reklaami ja heliplaate. 18 ülekanne Tallinnast. 19 inglise keele tund (mag. Schwed). 19.30 ülekanne Tallinnast. 20 ilmateade ja ajanäitaja-õiendus. 20.05 ülekanne Tallinnast.

Teisipäewal, 19. septembril.

Tallinn. 17.45 reklaami ja heliplaate. 18 wälismaisi päewauudiseid. 18.15 heliplaate. 18.45 kodumaisi päewauudiseid. 19 heliplaate. 19.30 Arthur Sillenberg: „Ekskursioon teatri minewikku“. 1. loeng: „Antiik teater“. 20 ülekanne Tartust. 20.05 kontsert. Juh. R. Palm. 21 esperantokeelne nädalakroonika. 21.10 kontserdi järg.

Tartu. 17.45 reklaami ja heliplaate. 18 ülekanne Tallinnast. 20 ilmateade ja ajanäitaja-õiendus. 20.05 ülekanne Tallinnast.

Kolmapäewal, 20. septembril.

Tallinn. 17.45 reklaami ja heliplaate. 18 wälismaisi päewauudiseid. 18.15 heliplaate. 18.30 põllumajanduslikke teateid. 18.45 kodumaisi päewauudiseid. 19 ülekanne Tartust. 20.05 kontsert. Juh. R. Palm. 21.30 wana tantsumuusikat heliplaatidelt.

Tartu. 17.45 reklaami ja heliplaate. 18 ülekanne Tallinnast. 19 soome keele tund (M. Jaanus). 19.30 Woldemar Wertus: loengud W. G. Galdereni „Peruu atweliide“ üle. 1. loeng: „Kus hoomadu laupehoidjaks“. 20 ilmateade ja ajanäitaja-õiendus. 20.05 ülekanne Tallinnast.

Kõhukinnisolekul

võtke hommikul pära tühja kõhuga klaas loomulikku

Franz-Josefi allikavett.

3. Eesti keemikute päew.

Eesti keemikute selts korraldab peetakse 3. Eesti keemikute päewa Tallinnas, laupäewal, 23. ja pühapäewal, 24. septembril. Päewa kawas on ette nähtud ekskursioonid tööstustesse, ettekanded ja läbirääkimised mitmesuguste põnewate päewaküsimuste üle keemiatööstuse ja teaduse ning keemikute olukorra üle. Laupäewal, 23. septembril õhtul on koosviibimine ühiskondlikul koosviibimine.

Päewakawad on juba wälja saadetud keemikutele, kelle aadressid seltsile teada olid, kuid selts loodab kõikide keemikute osawõttu.

Päew awatakse laupäewal, 23. septembril kell 10.30, Seltskondlikus majas, Aia tän. 12.

MUS KIITO.

Ideelise wõitluse alnelisi teiguteguseid.

„Rahwa Sõna“ toimetusele tooti neil päewil konspiratiiwne koopia kirjast, mis tohiks mõningal määral huwitada meie lugupeetud lugejaskonda. Awaldame ieeparast täpse tõlke tähendatud kirjast.

„Heil Hitler! Meie ühine asi kiin Eesti sujuwlt suurepäraselt. Weel mõni kuu sellast tempot ja — teie olete Maarjamaal peremeheks ning wõite Saksa kullaga kuninglikult kaaluda üles oma tumeda inimeste suured teened.

Nende meie põrast kaitseliidukorra wäljakuulutamist oma aparaadi leegatsete ola ümber lõikame, sellest andsin ma juba aru oma eelmises kirjas ega taha selle seiga juures teistkordselt enam peatuda.

Täna tahtsin eelkõige teid informeerida sellest kolossaalsest edust, mis meie juht wiimasil päewil saawutas oma miitingutel Tallinnas ja Tartus. Meie tõelik jumaldus Teie Suurele Juhile, kes oivalt ületamatuks geeniuseks massimiitingute mustermeisterlikul lawastamisel ja kelle reibud tõsielt ja püsimate üksikasjade jälgides meeigi juht iammub wõidust wõiduni.

Et wõiksite otsustada üle meie osakuse üle Teid ja Teie Suure Juhi soweeriba, informeerin teid täpselt meie wiimase suurmiitingu lawastamisest Tallinnas. Juba paar päewa enne miitingut toimus kalbüroo wälja täpse kawa meie rünnakrühmade tulamise ja ülekannete kohta miitingul. Wastawalt sellele kawale marssisid rünnakrühmad suurtes salkades ruulstamata marssima mööda tahtsamaid tänawaid koosolekukohale tund poolteist enne koosoleku algust ja sõelusid seni kogu aeg koosoleku ruumi ees ostest sisse ja tagaustest salaja jälle wälja, et simuleerida suurte rahwahulkade määratut tungi koosolekule. Pool tundi enne juhi kõne algust okupeerisid rünnakrühmad kindla kawa järgi kohad koosolekusaalis: iga kahe istmerea tagant täorida rünnakrühmlasi ja seisukohtadel samuti plaanipäraselt asetatud löökkruwid. Juhi ilmub täpselt 10 minutit pärast kõnekoosolekuks wäljakuulutatud algusaega (rügiwanem ilmub meil jäärastel puhkudel tawaliselt weerandtunnise hilinemisega, meie juht lepib esialgu 10 minutiga, aga pärast wõimuletulekut teeb ta tingimata pool tundi täis — seda nõuab siis ta prestiiž).

Ta astumisel saali mängib orkester porilaste marssi, löökrühmad moodustawad silmapilkselt spaleeripaari ja selle wahelt iammub juht (ah, ta on ilus poiss, päewapiltide järgi otsustades on ta isegi ilusam kui Hitler!), käsi kaik ülikuks terwituseks püstil, nagu paretis (muu mundri kandmine on meil praegu keelatud), isetmelt üleskarwamas rünnakrühmlaste tormilisele kiduawaldiste iaatel aktoroeeritud kõnetribüünile, kus näguo rühmadaam talle ulatab kimbu kodumaa kanapaisikli muusad roosid, mis nii inurpärasel lobiksid meie barettidega, ei kaswa weel praegu Eesti kliimas, aga küll me tulewikus aednikud neid kaswatama paneme!). Jälle tormiline käteplagin ja marulised hurraa- ning elagubüüded rünnakrühmlaste ridadest. Siis hetk surmawaikust ja — juht awab oma suu. Warsti on ta iaukab Stalini paar sõnet ja tõsise kõrweke wäär ning siis wiimad pikkide peatuspaus märgnandeks, kui juba rünnakrühmlaste esimeste reas äkksed kidnawalbiste meesik torm, mis kandub rünnakrühmlaste pingist pinki ning täidab lõpuks terwe jaali. Ja nii kordub see täpselt juba ette kindlaks määratud tõusudega ning mõõnadega koosoleku algusest lõpuni. Et wältida arusaamatusi ja aojatut jõukulu, on juht juba enne kõnet korda paar mänginud kodus kokku kiiapealikuga, kes istub esimeses reas ja kelle märguandeta ei tohi alustada käteplaksutamist ükski rünnakrühmlane. Kõik klapib jumalikult. Rünnakrühmlased on juhi ja kiiapealiku käes kui tuulekannel tormis: milline maru ja mahin, mis kestab minuti, kaks wõi kolm, wastawalt sellele, kas kiiapealik üritab ühe, kahe wõi kolme awaplaksuga. Aga kõigemarudam on loomulikult lõppsurt: nii pea kui juht röögatanud oma wiimse lause, wallandawad rünnakrühmlased sellaie hullumeelse waimustuse tormi, millest sõna otsese mõttes wärisewad ruumi seinad. Nad teawad, et peamiselt see lõpphetk otsustab, kas neile nende tänane töö eest homme hommikul makstakse esimese, teise wõi kolmanda tariftaksi järgi, ning iga mees paneb iseopärast loomulikult wälja oma wiimase.

Käteplagina ning elagu- ja hurraahüüete metsikus mürgas kargab juht maha kõnetoolilt ning ta haarawad otsekohe oma õigadele rünnakrühmlased, kes seks määratud ja kellele makstakse kahekordse taksi järgi, ja kannawad ta rünnakrühmlaste juubeldawa spaleeri wahelt läbi wäljapääsuwaakse autosse.

Puhtalt tehtud, eks ole? Mul ei ole õnn olnud saanud ise oma silmaga näha Hitleri miitingulawastusi Saksamaal, aga ajalehtede kirjelduste järgi otsustades et näi meie juhi omad palju jäägiwat taha teie Suure Juhi saawutistest sel alal. Peaks aga meie mõningas suhtes siiski olema jäänud silmapaari wahele midagi tähtsat, siis palun sellest meid kiires korras informeerida, et wõiksime oma tehtud wiimased ebaõpsid teha weelgi suuremat au Führerile. Sel praktilisel põhjusel lugesingi tarwilikuks anda täpne kirjeldus meie wiimasest massimiitingust Tallinnas. Lõpuks olgu öeldud weel sigi lisatud nii palju, et meie propagandistikuid lanteerib oma miitingute kirjeldused kodanlikesse lehtedesse ning need on rumalad hanid küllalt, et pajundada rahwa spontaanselt waimustuseks seda, mis on waid juhi osaw lawastus rünnakrühmlaste abil.

Nii palju informatsiooni. Teiseks on mul teile tähtis palwe. Kurabi kotsid on nimelt nuuskinud wälja Saksa lehtedest, et me oleme teiega sõbramealsed ja töötame käsikäes Maarjamaa sulatamiseks Vaterlandi hõlma alla. Nad teewad nüüd maal ja linnas hirmsat rabaud ja on juba mitmel pool suutnud meile pärgu palawaks kütta. Sest Eesti rahwas on juba kord seewõrt suur mats, kes kuidagi moodi ei taha saada aru Saksa parunite pirita hariwast ürdjust ja kes rumalast peast muudkui jamab aga seitsmesaja-aastasest orjaöõst ning kallitab lapsigi 1905. a. karistussalkadega, kes parunite nõpunäidetel siin tsiwiliseerisid maarahwast ja linnawurleid. Samuti ei taha ta wõiba pärmugi lugu 1918. a. Saksa okupatsiooni õnnistusest Eestis ning minnakse häbematuses isegi nii kaugele, et Wõnnu lahingut landeswehri wastu kujutatakse sangaritegina. Selle kõige tõttu wõib meie ühine asi Eestis lõppeda wäga halwalt, kui juba nüüd awalikult hakatakse lärmama, et me oleme Hitleri kaasalised, kes peawad taganema teed ta wõimule Eestis. Seepärast on tingimata tarwilik, et Goebbels keelaks ära (see on ju naljaasi wabaytatud Saksamaal!) mõneks ajaks kirjutada teie ja meie saajadest suhetest ning kiita meid kui oma liitlasi.

Ühtlasi palume alandlikult, et meile ajutiselt jälle lubataks süimata waikust ja eliitkogu ja eraisikute tasumaksmise pärast parunitele wõõrandatud maade eest, sest muidu on iga sotsinäru meil igal sammul ninast kinni etteheitega: miks te selest seigast enam ei piiksatagi — kas leiwa ja on punni suumulgu ette pistnud? Eks me pärast pane seda suurema plaastri oma paljukannatanud paruneist ühissõbrade haigetele kohtadele ja haawadele — te mõistate ju mind?

Lõpuks wana palwe: saatke rohkem seda, mis Eestiski kõik rattad käima paneb ja millita pole teps midagi teha ei teil ega meil. „Rahwa waimustuse“ demonstreerimine miitingul ükski maksab ränka raha. Aga see on waid murdosa meie üldisest töökawast, mille teostamine on sama kallis töö. Sest meil on ju kord saanud kombeks, et keegi sillegi ei liiguta, kui talle puhtalt wälja ei maksta.

Heil Hitler!

(Allkiri loetamatu.)

Kilde Tallinnast.

Sukamüüja naine astub tööliste wiumesse ja pakub oma kaupa.

— Miks on need nii kallid, alles nädala eest olid nad 5 senti odawamad — uudishimutsewad töölised.

— Ah, kõik krooni langemise tagajärg — seletab naine — härrad püüawad tõorida rahwast. Ostke need kokad — ta laotab oma kauba laudale.

— Ei ole raha. Tule laupäewal, siis saab müüa.

— Ega sest targemat ole. Ikka raha on wähe — ostake, kui wabadussõjalased wõimule saawad, siis on teine asi —

— Wõi wabadussõjalastel siis saawad raha. Kuidas on see wõimalik? — pärinwad töölised.

— Nad peksawad kõik praegused ühist minema. Need ei tee muud, kui kraabiwad rahad läbi. Pannakse uued mehed etteotsa, siis saab ka tööd.

— Wõi nii! Mis need wabadussõjalased siis tahawad läbi wiia?

— Erakonnad kaotatakse, wõim on rahwa käes — seletab naine õhinaga.

— Aga nad tahawad ju diktaatori ameerika panna, mis wõim siis rahwal on?

Töölised hakkawad naist pilkama. See hakkab rohkem seletama.

— Mina ei tea neid põhimõtteid täpsi. Mehel see aega Wikis lugeda. Aga ega halwemat ikka tule.

— Mis wahet siis, kui mingit muudatust ei tule — tähwab keegi — lepime juba praegusega.

— Mis wiga teil rääkida, teie istute siin soojas ruumis, aga mina pean sukke müütama külma käes.

— Kas sa mõtled, et Sirk paneb sinu ministriks, kui sa ta wõimule upitad. Jääd ikka samaks sukamüüjaks.

— Ei tahagi ministriks, aga eks praegused wõimumehed lendawad minema ja saab hulk kohti juure. Eks minagi saa midagi.

— Kuule, naine, kes seda rumalust sulle rääkis, et Sirk parandab su olukorda. Eks sinna ole toppida lõhkuit käsipõlenud ärimehi ja „tegelinskisi", kes talle lähemal seisawad, kui sina oma sukkadega.

— Ei usu. Kõik räägiwad, et wabadussõjalaste wõimuletulekuga paraneb olukord.

— Kes räägiwad? Need, kes tahawad ise omale midagi näpata. Üksi ost ei paranda olukorda, kui majanduselu on ummikus. Olgu Sirk wõi kes tahes wõimu juures, ei nemad saa midagi targemat praegusest süsteemis parandada.

Naine korjab sukke kokku, aga ukse sähwatab wahele: Eks siis lähe wõimu juurest tõngatud mehed sukke müüma.

— Sulle endale weel halwem, konkurents suurem — wastatakse.

*

— Las tuleb pööre, — räägib keegi tööline teisele, — meil hea aeg. Ma ka wabadussõjalane ja saan selleft kasu.

— Mis kasu sa sellest saad?

— Mina. Oh, meil on juba kõik kokku. Kohe, kui wõitlus läheb lahti, tulen oma tänawa poode tühjendama. Kes sel segasel ajal midagi walwab, muudkui aken sisse ja taski näo juba ignites.

— Miks just sinu tänawa poode. On ju kesklinnas neid küllaldaselt — päris sõber.

— Aga mis meie härradele siis üle jääb — muheleb mees — need tahawad ka noost saada.

*

— Mis tähendab see käe tõstmine — küsib üks naine teiselt, kui Siegu möödumisel mõned isikud tõstsid kätt ülesse.

— See on märgiks, et nemad tahawad Siegult midagi saada. Ta lubab kõigile anda.

— Kas ta jõuab nüüd kõigile anda. Eks saawad ju Siegu lähemad kambamehed.

— Siis näitawad nad talle rusikat — rahustab teda naine.

Üleskutse Wahi endistele õpilastele ja õpetajatele.

Käesolewal aastal sai täis 25 aastat esimesest põllutöökursusest, mida peetakse ühtlasi Wahi põllutöö- ja aiandus-meiereikooli eellõõjaks. Seda tähtsa aastapäewa tahetakse wäärikalt meelde tuletada.

Eesti Põllumeeste Selts ja Wahi koolide juhatus pöördub käesolewaga kõigi Wahi koolide endiste kursuslaste ja lõpetanute poole palwega — saata sellest ajast ilmuwale koguteosele kasutamiseks pilte ja uuesmõtteid, samuti kirjutisi ja mälestusi. Saadetised adresseerida Wahi koolide juhatuse nimele, üle Tartu.

Therese Rei kontserdile,

mis korraldatakse pühapäewal, 1. oktoobril kell 8 õhtul Estonia kontsertsaalis, on pääsetähtede eelmüük awatud Esto-Muusika äris. Pääsmete hinnad 3 kr. — 50 senti, õpilastel 25 senti.

Hommikkontsert jääb ära.

Tallinna tööliste muusika ühingu I hommikkontsert, mis pidi korraldatama pühapäewal, 17. sept. kell 11 homm. kino „Marinas", jääb ettetulnud takistuste tõttu ära.

Naiste teotamine „kolmandas riigis".

Noori tüdrukuid wiiakse rappuste saatel mööda tänawaid.

Nürnbergis noor neiu jäänud nõdrameelseks.

Nürnbergist teatatakse: Noor nürnberglanna Betty Süß, kes läbikäimise pärast kellegi juudiga Hitleri löökrühma meeste poolt teotati ja pekslemise saatel wiidi mööda tänawaid ringi, on jäänud nõdrameelseks ja tuli paigutada waimuhaigete majja.

*

See lühike teade iseloomustab otse rabawalt seda sadistlikku hullumeelsust ja loomalikku inetust, mis walitseb praegu ühtlasi „kolmandas riigis". Hitleri Saksamaal on leega siis leiutatud uut laadi sadistlik „rahwa lõbustus". Natside ajalehtedes riputatakse „häbiposti" naiste ja neidude nimesid, kellele ei osata muud ette heita kui et nad olewat sõbrustanud mõne juudi rahwusest isikuga. Läbi Saksamaa tänawate pori taritakse tütarlapsi, kelle juuksed maha lõigatud ja kellele kaela riputatud silt pealkirjaga: „Olen andunud juudile!"

Sellise „rassiäraandmise wastase aktsiooni" eesotsas seisab kurikuulsa ringkonnajuht Julius Streicheri häälekandja „Der Stürmer" („Ründaja") Nürnbergis. See sopaleht toob tütarlaste ja juudisoost meeste nimesid, kel teineteisega on midagi tegemist olnud wõi kelle kohta kahtlusi lewitatud. Teised haakristlaste häälekandjad pakuwad omalt poolt nende neidude ja juutide aadresse ja pilte, kes on „rassiseaduse" wastu eksinud. Häbitundeta heameelega teatawad Hitleri tänawalehed seesuguste teotuste ja tagakiusamiste tagajärgedest. Nürnbergis pöeti ühe neiu pea paljaks ja riputati kaela plakat pealkirjaga: „Ma olen end pakkunud juudile!" „Times" kirjutab sellest sündmusest:

„Rünnakrühmlased seisid poodiumi kõrwal, hüüdsid möirgawalt plakati teksti rahwale ja teotasid noort tütarlast wastiku sõnadega."

Mõni päew warem wiidi üht juuti ja mittejuudi tüdrukut, nähtawasti juudi armastatut, lahtises autos mööda Nürnbergi tänawaid. Neil olid plakatid kaelas pealkirjadega: „Olen häbistanud saksa naist!" ja „Olen andunud juudile!"

Normi politseiteade laulub, et keegi juut olewat wiibinud Osthoferi koonduslaagrisse selle pärast, et ta olewat katsunud lähenema kristlikule tütarlapsele!

Natside leht „Hessische Volkswacht" teatab häbenematult: „Kõõseli tänawaid mööda wiidi SS pioneeride poolt üht tüdrukut, ta ema ja juuti, sest tüdruk oli sõbralikkudes suhetes juudiga ja ema ei wõtnud selle wastu midagi ette. Sama leht teatab samasugusest juhtumisest Marburgis. Seejuures muidugi haakristlastest huligaanid moodustawad tänawail rappusi möirgawa spaleeri.

Natside ajalehed ärwardawad ainult mõlemal naiste nimesid ja aadresse, paljastada nende eraelu. Kogu selle ajakirjanduse tasapind on langenud madalamale kui see on kõige sopasemate tänawalehtede juures. Milline wäiklane, räämas, kättemaksuiha ja alatuse tunnustuse lewitamine seal määratsema pääseb, seda wõib juba ette kujutada.

Ei ole waja pikemalt seletada, et niisuguste meeletuste põhjuseks on Saksamaal praegu wõimutsewate põhikihtide haiglane sekuaalsus. Sellise wõimu juures, mille eesotsas seisawad erootiliselt ebanormaalsed inimesed, nagu Göring, Röhm ja Heines, peabki naiste häbistamine ja teotamine auasjaks olema.

Kuidas niisugused awalikud tooruseid laste ja kaswawa noorsoo hinge mürgistawad, see on kõigile selge. Küllap praegused Saksamaa walitsejad tahawad lähemas tulewikus kogu saksa rahwast näha omataolisena...

Klaasipuhujate ametiühingu aastapäew Rõikal.

Rohke osawõtt ja ametiühingul edu.

Pühapäewal, 10. septembril korraldas Eesti Klaasipuhujate Ametiühing wäljasõidu Rõikale Meleski klaasipuhujatega lähema kontakti loomiseks. Rõikal peeti klaasipuhujate ametiühingu 3. aastapäewa juubeli aktus, millest oli rohkesti osawõtjaid. Frombolz andis lühikese ülewaate ametiühingu senisest tegewusest ja mälestati surma läbi lahkunud ühingu liikmeid püsti seistes tööliste leinamarsi saatel.

Ametiühingute tänapäewa sotsiaalpoliitilisest ja majanduslikest wõitlusist ning põhiseadusega ühenduses olewaist küsimusist kõneles keskliidu org. Joh. Mihkelson, andes üle ühtlasi keskliidu juhatuse terwitused noorele ametiühingule.

Klaasipuhujate ametiühing oma lühikesele tegewusajale waatamata on astunud aktiiwselt wälja klaasipuhujate kaitseks ja on suutnud seni juba organiseerida suurema osa eesti kutselisi klaasipuhujaid. Meeleolurikas aktus lõppes internatsionaaliga ja hiljem werbiti juure terwe rida uusi liikmeid.

Peale aktuse korraldati klaasipuhujate ametiühingu kirgete kaastegewusel segaeeskawaga pidu, millega wõis jääda rahule, wõttes arwesse asjaarmastajate ametiühinglaste esinemist. Rahwast oli ametiühingu peol saal täis ja kohalikele klaasipuhujaile sai selgeks, et sellaseid kokkutulemise punkte ametiühinglaste wahel tulewikuski korraldatakse.

Laiast maailmast.

400.000 inimest elab kuritegewusest.

Ameeriklased on uhked oma statistika üle. Nad oskawad ikka uusi arwude rekordeid püstitada. Seekord aga on nad täiesti hoopis kummalise rekordi saawutanud. Ühes raadiokõnes seletas riigisekretär Dern, et Ühendriikides täpse arwestuse järgi elab nelisadatuhat inimest kuritegewusest. Tähele panna: terwelt nelisadatuhat kutselist kurjategijat! Härra riigisekretär kõneles ka üksikasjaliselt konkurentsioonist, mis need alilmа nelisadatuhat on ameerika rahwa peale pannud... Kuid kõik uuristamised kes alilmas, kõik moraalsed ja poliitilised sõjakäigud ei suuda kapitalistlikus korras seda kutselist kuritegewust häwitada.

Targad sipelgad.

Keegi Bombay india ülikooli professor tegi üllatawaid tähelepanekuid sipelgate arukusest. Ta töötas oli kord kärbseliimiga ülemääritud paberileht, kuhu hulk kärbseid oli kinni jäänud. Sipelgad haistsid seal rikkaliku söömaaegu. Mõned neist astusid kleepuwale paberile, kuid jäid sinna kinni ja pidid samuti surema, nagu teised wangid. Korraga kadusid kõik sipelgad. Kuid wähe aja pärast tulid nad jälle tagasi, wahwel liimaterakene kaasas. Nad asetasid nüüd kõik need liimaterad ettewaatlikult liimipaberile, ikka tihedalt üksteise kõrwale, nii et neist moodustus kitsas sild teerada kuni kärbeste. Seda teerada mööda tormasid siis sipelgad kärbeste kallale. Kuid ka siin pidanud töö weel lõpul. Ka kuniksepuud wõetud alla asetasid nad liimaterad, kuni oli kõrwaldatud igasugune hädaoht saagi kaitsmisel.

Waewalt olekski inimesedki sel olukorras suutnud targemini toimida.

Kokkupandaw auto ja teised leiutised.

Mida kauem kriis kestab, seda suuremaks kaswab leiutajate arw ja seda rohkem aega on neil oma leiutiste kallal nokitsemiseks.

Uuematest leiutistest awaldab eriti tugewa mulje elektri kaitseseadeldis kiseetungijate wastu, mida iga ukse juures saab tarwitusele wõtta ja mille puudutamine paneb liikuma häirekella wõi, kui soowitakse, laseb koguni häirepauke. Kui härra sissetungija tuleb, siis wõib iga ta samm ja iga puudutus seadeldise tegewusse panna. Ei aita ka see, kui ta katsuks traate läbi lõigata, sest siis alles päris põrgulärm lahti läheb.

Tähelepanu äratab ka nupukas riistapuu, mille abil saab sundkadega ilma suurema waewata mägke ronida.

Kuidas aga kokkupandaw auto wälja näeb, seda on raske öelda, kuid leiutaja kinnitab, et selle riistapuu abil saawat päris pikki reise ette wõtta, mille järgi wõimalik on autot koost lahti wõtta ja woodi alla wõi tühja kasti paigutada, kuni jälle tahtmine tuleb weidi maailma waadata. Masin wõiwat ka ilma mootorita, see tähendab leiwaaurnga käia.

Inimene torpeedoks.

Inimkonna areng näib tõepoolest wiimaste otsteks enesehäwitamise sihi poole, kui wiimasel hetkel sellele hullumeelsusele ei tehta lõppu. Rohujuuri söäwalt ahwinimesest on saanud kaasaja uhke kultuurinimene, kes walitseb loodust üle täielikult. Ja nüüd püüab seesama 20. sajandi kultuurinimene weel kõrgemale arenguastmele tõusta — torpeedoks saada. Inglise lehtedes oli hiljuti järgmine teade:

London, 6. septembril. Jaapani meriwäeasutised tegutsewad plaani kallal, kuidas inimtorpeedosid tegewusse panna. Jaapani sõdurite ja madruste hulgast wärbitakse selleks wabatahtlikke. Torpeedodel on samasugune kuju nagu hariilikudel torpeedodelgi, kuid nende sisemuses leidub ruumi ühe inimese jaoks, kelle ülesandeks on torpeedot oma eesmärgile juhtida. Järgnewal plahwatusel torpeedojuht muidugi kaotab oma elu, kuid talle jääb lõbuks teadmine oma surmahetkel, et torpeedo tabas waenlast. Jaapani meriwäeasutised wajawad nelituhat sellist torpeedojuhti, kuid seni on neljatuhande surmakandidaadi asemel üles annud juba terwelt wiistuhat.

Kas „heroilise kaswatuse" wili! Kahjuks aga selline „sangarlikkus" piirdub juba liiga — hullumeelsusega!

Wabadhu mängupõrgu.

Neljapäewa õhtul sattus politsei Tallinnas peale „wabaõhu mängupõrgule", mis asus Sõja ja Graniidi tänawate wahelisel murul. 4 meest lõid parajasti raha peale kaarte, kui politsei jaole sattus. 3 meest pistsid jooksu, kuna neljas politsei kätte jäi. Politsei sai kätte ka panga — 180 senti, mis asus mütsis.

ESTP Tallinna ühingu suur rahwakoosolek kino „Kungla".

Pühapäewal, 17. septembril kell ½11 hommikul toimub kino „Kungla" saalis, W. Pärnu mnt. nr. 31 ESTP Tallinna ühingu suur rahwakoosolek. Kawas: Awamine, R. Andreseni kõne „Kas nahkpiitsa asemel alaspiits", Lii Karolli ja Ludi Luati deklamatsioon — Töötatöölised, L. Metslangi kõne „Kas tööd ja leiba wõi parunitelt piitsa", K. Musta kõne „Kaitsemehed wabadussõjas ja nüüd", lõpuks kõnekoori ettekanne „Tööliseklassi tee". Algul ja lõpul ühislaul. Sissepääs kõigile waba.

ESTP Tallinna ühingu juhatus näeb heameelega arwukust osawõttu sellest koosolekust. Kujunegu see rahwakoosolek mõjuwaks ja wäimsaks Tallinna töölisklassi demonstratsiooniks põhiseaduse muutmise wastu ja töölisklassi wabaduste eest.

Sadama postkontor awatud.

Tallinna Sadama postkontor, mis asub Narwa maantee 63, on nüüdsest peale awatud raha- ja pakioperatsioonide toimetamiseks äripäewadel kella 9—21-ni.

Kindr. A. Tõnisson sõjanõukokku.

Senine 1. diwiisi ülem kindral A. Tõnisson on wab. walitsuse otsusega määratud sõjanõukogu liikmeks. 1. diwiisi ülema kohuste täitjaks on wab. walitsus määranud endise kaitsewäe ühendatud õppeasutuste ülema, praeguse kõrgema sõjakooli lektori kolonel H. Brede.

Töölisteaater.

Laupäewal

„Neitsid lampidega" 10. korda.

Etenduse puhul eunustati sellele A. Mälgu uudisteosele „Waese mehe uutalle" menu. Tõepoolest on aga „Neitsid lampidega" oma senise menukusega „Waese mehe uutallest" juba kaugelt ees. Kuna „Uutalle" esimesed üksikud etendust suutsid teatrisse tulejaid enam-wähem igal etenduse õhtul ära mahutada, on „Neitsid lampidega" seniseist ühelsast etendusest olnud kuus nii tais küllutud, et ikka on hilisemad tulijad pidanud ruumi puudusel minema tühjalt tagasi. „Neitsid lampidega" kestmist kasjat „Waese mehe uutalle" kestmise kassaga ei saa aga wõrrelda.

Et laupäewasele ja pühapäewasele etendusele jälle oodata erilist tungi, on soowitaw pääsmed muretseda wõimalikult eelmüügil. Nii saab parema koha ja pääseb suurest trügimisest kassa ees.

Eelmüük iga päew kella 10—12 e. l. ja etenduse õhtul kella 5-alates.

Maksim Gorki „Torni eel" (Jegor Bulõtšew ja teised) esietendus on neljapäewal, 21. septembril. Eelmüük awatud.

TTK wõitis jõudmises.

Hermeji korraldusel peeti neil päewil Pirita jõel ESL Tallinna ringkonna esiwõistlused jõudmises. Startisid ainult TTK ja Hermeji meeskonnad. TTK meeskond, peale tüürimehe Kuusoni eines tawalises koosseisus (Liiwak — A. Himma), Hermes aga eines seekord nõrgemalt: Looding — L. Jann, tüürl Koppel.

Stardist wäljudes mõlemad paadid peagu „Kalewi" basseinini püsiwad wõitsja kõrwuti. Siis TTK rebis pisut ette, jõe jaaret ümber sõudes wahemaa aga suureneb nimdumalt, ning TTK-lased jõuawad esimesena finishi, olles katnud 3000 mtr. ajaga 21:31,0, mis parem eelmistel wõistlustel Hermeji wõiduajast (22.26,0) 55 sekundit. Järgmisena jõuab kohale Hermeji paat wahemaaga TTK üle 100 meetri.

Mõlema meeskonna tüürimehed olid tuwid, samuti ka TTK sõudjad Liiwak ja Himma. Hermeji sõudjatest Loodinguga wõib olla rahul, L. Jann aga on weel noor ja füüsiliselt nõrk sõudjana, mida aga mebel on Tingimata olels pidanud sõudewereraan Koppel tuurit olemine eemalt ie kaasa sõudma.

Wahur — Künnak 45:31.

Hiljuti ESL Tallinna piakondade Wahuri ja Kunnaku wahel peetud klubiwõistlus kergejõustikus lõppes Wahuri wõiduga punktide seisu juures 45:31. Wõistluste tagajärjed aga üldiselt lahwad.

Tulemusi:
100 m.: Andresen (W) 13,0.
400 m.: Andresen 58,9.
4×100 m.: Wahur 50,3.
Kõrgus: Wanatoa (K) 153.
Kaugus: Suld (W) 551.
Kuul: Tempelson (W) 10,13.
Oda: Wanatoa 41,50.

Sparta wõitis wälkturniiri.

Jalgpallihooaja lõpusündmusena Tallinna ringkonnas peeti neil päewil TJK-i wäljal wälkturniir, millest wõtsid osa Hermes, Sparta, TTK ja Wahur.

Ootuste wastu tuli turniiri wõitjaks Tall.-Kopli Sparta, wõites TTK 1:0, Wahuri 1:0 ning Hermesega mängides wiigi 0:0. Wästi esines seekordseil wõistlustel ka Wahuri meeskond, kes üllatawalt sai wõidu TTK üle 1:0 ja Hermesega wõistles wiigiwõiduga 0:0. Hermes ja TTK olid wormist wäljas, ka õnne ei olnud neil. Hermeji ja TTK kohtumine omawahel tõi wõidu TTK-le 2:1. Seega meistermeeskond Hermes tõrjuti turniiri tabeli lõppu.

Kohtunikena juhtisid mänge Aus (Hermes), Kaart (TTK), Siimon (Sparta) ja Nõmm (H).

TTK jalgrattasõidu wõistlused peetakse pühapäewal, 17. septembril Kadrioru ringteel, algusega kell 8 hommikul. Wõistlejail koguneda Kadriorus Peetri-maja juures.

Jaamaesiselt warastati jalgratas.

Tallinna elanik Ewald Terasel warastati neljapäewal Püssi jaama eesest jalgratas ajal, mil Teras ise wiibis jaama ootesruumis. Kahju 135 kr. Waras on seni tabamata.

Kõnekoosolek.

ESTP II Tallinna ühing korraldab teisipäewal, 19. sept. kell 7 õht. Tallinna töölismuusika ühingu ruumes, W. Pärnu mnt. 31, kõnekoosoleku. Kõneleb L. Johanson teemil: „Poliitiline olukord". Peale kõnet muusikalisi ettekandeid.

Klubiõhtu.

ESTP II Tall. ühing korraldab laupäewal, 16. stp. kell 8 õhtul Tallinna töölismuusika ühingu ruumes W. Pärnu mnt. 31, klubiõhtu. Kawas E. Joonase kõne teemil: „Päewad täis poliitilisi ootamatusi". Peale kõnet muusikalisi ettekandeid.

Lõpuks tants ja omawaheline koosviibimine.

ESTP II Tallinna ühingu juhatus loodab kõigi partei seltsimeeste lahket osawõttu.

Miljonär jääb saladusse.

Rahaliste loteriide wõitjad, — wärskeid miljonärid kurdawad saladasti, et wõidut saamisel plaanijuwõlanõrijad ööd kui päewad wõitjat hakkawad tülitama.

Et loosirahtede ostjaile wastu tulla, otsustas põllumeeste selts 24 septembril lõpulosimise wõitjate nimed awaldada ainult sel juhusel, kui wõitjad seda soowiwad.

„Estoonia" teater.

„Savoy ball" esietendus laupäewal.

Woolaw, wiisirikas muusika, selge konstruktsioonga tegewustik, head osad, mille jaoks „Estonias" sobiwad tegelased, huwitawad, temperamendi ja komismitäilased tantsud balletirühmalt ja solistidelt, suurepärased dekoratsioonid, elegantsed tualetid — need on „Savoy balli" tunnused. Parim meelelahutuse ja ajawiite kunst, mida meil nähtud, kindel kassatükk, mis tõotab anda pika rea täis majasid.

Weel kord juhitakse tähelepanu sellele, et „Estonia" kassad on nüüd awatud kella 12—4 p. l. ja õhtul kella 6 alates. Pääsetähtede tunaskamisega soowitatakse ruttata, et etenduse eel ei tekiks tungi.

Pühapäewa õhtul 6. korda Hugo Raudsepa „Salongis ja kongis", sensatsiooniline komöödia meie poliitikewaist seltskonnast ja ta rüselemisest au- ning wõimulohtade ümber.

Ella Clanman-Nõmtak „Traviatas".

Pr. Ella Clanman-Nõmtak, kelle hiljutisel kontserdil „Estonias" oli hiilgaw kunstiline edu, esineb teisipäewal, 20 septembril külalisena „Traviatas".

Teatribüroo.

Astuge

Eesti Sotsialistliku Töölisle Partei liikmeks!

Tallinna turg.

Sealiha terwe sea wiisi 82—85 s., sealiha wäljamüügil 80—110 s., suitsutatud sealiha 100 s., suitsusink 135—160 s., loomaliha wäljamüügil 27—60 s., wasikaliha 35—65 s., lambaliha 40—60 s. kg.

Eluskanad 100—180 s. tükk, tapetud kanad 85—150 s. t., kanapojad 45—70 s. tükk, kõdred 90—110 s. tükk, mõtused 250—275 s. tükk.

Kanamunad 7—9 s. paar.

Köögiwõi 130—135 s., lauawõi 145—155 s., kohupiim 30 s., hapukoor 85—90 s., juust 60—150 s., piim 8—11 s. l.

Neljakiloline rukkileib 52 s., kahekiloline rukkileib 27 s., 2-kil. peenleib 51 s., 2-kil. sepik 66 s., sai 66—76 s., 1-kil. sai 40 s., tangud 25—28 s. l., kruubid 28—30 s. l.

Mesi 55 s. purgitäis — 400 gr.

Kartulid 50—60 senti 20-l. mõõt, 4 s. l., peakapsas 6—8 s., hapukapsas 10—15 s., kaalid 8—10 s., peedid 12—15 s., porgandid 10—12 s., kõrwits 12—15 s., türgioad 30—45 s. kg., lillekapsas 5—30 s. pea, herneKaunad 14—15 s. l., herned 40 s. l., sibulad 15 s. l., redised 5 s. kimp, kurgid 100—500 senti säda, hapukurgid 2—5 s. tükk, tomatid 20—40 s. kg.

Suitsusilgud 4—6 s., suitsukilud 3—3,5 s. kümme, wärsked raimed 17—18 s., kilud 27—28 s., ahwenad 23—45 s., haugid 30—50 s., latikad 25 s., kameljad 30—35 s., kohad 90 s., siiad 45—60 s., lõhed 130—150 s. kg.

Ounad 2,5—4,5 kr. 20-l. mõõt, 15—35 s. l., 1—10 s. tükk, pirnid 25—40 s. l., 2—15 s. tükk, punased sõstrad 13—14 s. l., põldmarjad 30 s. l., pohlad 7—8 s. l., jõhwikad 8 senti liiter.

Puud (Laurmun raumas): kased 8,5—10 kr., lepad 6— kr., männid 6—6,5 kr. neli meetrit.

On ennustatud, et aastal 2000 maailma bensiinitagawarad lõpewad otsa. Aga see ei tähenda midagi. Seit senikš on niikuinii autode arw kaswanud nii suureks, et neil enam pole ruumi liikumiseks.

Wastutaw toimetaja J. Eigs.
Wäljaandja Kirjast. „Rahwa Sõna".
Kirjast. o.-ü. „Laht" trükk. Tallinn.

Uuendage aegsasti ajalehe

„Rahwa Sõna" tellimisi 15. sept.

Draamastuudio teatri ringreis

„NEITSID LAMPIDEGA"

Aug. Mälgu kom. 4 vaat.
Näitejuht — Karl Otto.
Dekoraat. — Iosep Karell.
Põlvas, laup., 16. sept.
Räpinas, pühap. 17. sept.
Verioras, teisip., 19. sept.
Petseris, kolmap., 20. sept.
Võrus, neljap., 21. sept.
Antslas, reedel, 22. sept.
Tsirgulinnas, pühap., 24. sept.
Tõrvas, teisip., 26. sept.
Valgas, kolmap., 27. sept.
Otepääl, neljap., 28. sept.
reedel, 29. sept.
Valgutas, laup., 30. sept.
Tartus, esmasp., 2. okt.
Kadrinas, kolmap., 4. okt.
Rakveres, neljap., 5. okt.
Kundas, reedel, 6. okt.
Kohtla-Järvel, laup., 7. okt.
Konjus, pühap., 8. okt.
Narvas, teisip., 10. okt.
Auveres, kolmap., 11. okt.
Jõhvis, neljap., 12. okt.
Mäetagusel, reedel, 13. okt.
Kuremael, laup., 14. okt.
Erra Liivel, pühap., 15. okt.
Tapal, esmasp., 16. okt.
Algus kell 20.30 (1/2 9 õht.

Draamastuudio teatri ringreis

„Madaam Sohk ja pojad"

H. Visnapuu traagikomöödia 3 vaatuses.
Näitejuht — Rud. Klein.
Dekoraat. — B. Rosenvald.
Tarvastus laup., 16. sept
Abjas pühapäeval, 17. „
Mõisakülas teisip., 19. „
Kil.-Nõmmel kolmap. 20. „
Pärnus neljap., 21. „
Sindis reedel, 22. „
Toris laupäeval, 23. „
Vändras pühap., 24. „
Rapla esmasp., 25. „
Algus kell 20.30 (1/2 9 õhtul).
Toris ja Vändras kell 8 õ.

Wiru tn. 15. Tel. 435-40.
(apteegi peal)

Dr. M. Kolomoitsew

Eriala:
naha-, põie- ja suguhaigused
wastuwõtt kl. 10—1 ja 5—6.
Pühapäeval kella 11—1.
Elektriravimise kabinett.

Mäksal
võtab „RAHVA SÕNA"
tellimisi vastu
Karl Pungar.

Laupäeval, 16. septembril
10. korda
„Neitsid lampidega"
Aug. Mälgu kom. 4 vaat.
—
Pühapäeval, 17. septembril
11. korda
„Neitsid lampidega"
Algus kell 8 õhtul.
Pääsmed 20—90 sendini
Eelmüük iga päev kl. 10—12
ja etenduse õhtul kl. 5 alat.
Eelteade:
Neljapäeval, 21. sept. esietendus. MAKSIM GORKI uusim näidend „Torml eel ..." (Jegor Bulõtschov ja teised) F. Põldroosi tõlkes.
Eelmüük avatud.

„Estonia teater".

Laupäeval, 16. septembril
kell 1/2 8 õhtul.
Esietenduseks
„Savoy ball"
Paul Abrahami operett 3 v.
6 pildis.
Pääsetähed Kr. 3. — 30 s.
Esietenduste abonnementkaartid maksvad.
— —
Pühapäeval, 17. septembril
kell 1/2 8 õhtul.
6. korda
harilikkude hindadega
„Salongis ja kongis"
Hugo Raudsepa komöödia
3 vaatuses
Külalisena kaest. Johanna
o as Els Vaarman.
Pääset. Kr. 1.50—20 senti.
Teatri kassa avatud: kella
12—4 p. l. ja õhtul kl. 6-st p.

Tallinna Aiaharimise selts
teatab seega, et tema

botaanika- ja õppeaed

(Vismari tän. 2) on avatud kõikidele koolidele õpetajate juhatusel iga päev kella 12—14, eraisikutele igal teisipäeval ja reedel kella 16—18. Sissepääs on maksuta, kuid külastajatel tuleb oma nimed raamatusse sisse kanda, mis on seitsi aedniku kaes.
Juhatus

Elektrivoolu tarvitajaile,

teatab Tallinna Linna Elektrijaama juhatus, et pühapäeval, 17 septembril s. a. kella 6—16

katkestatakse elektrivoolu andmine

kaablivõrgu korraldustööde tõttu: Kaevu, Rüütli, V. Posti ja Müürivahe uulil, Harju ja S. Karja uuli vahel

Veoautod
kolimiseks
ja muude
raskuste
veoks.
Saada Laulupeo 22.
Tel. 306-23 ja 306-24.

„Rahwa Sõna"
tellimisi wõtab wastu
Anja Kõnnu kirjatalus
Jaan Kiljak
Kastre-Wõnnu

„RAHVA SÕNA" tellimuste vastuvõtjad
Järvamaal:
H. Harjo — Rakke pk. 12.
K. Inglist — Ambla.
H. Jammer — Mäo, Paide
E. Marmei — Karinu.
A. Pertmann — Türi, Sauna t. 12.
A. Rumvald — Türi rmtkpl.
G. Samler — Türi, Lokuta pk.
H. Seidelberg — Paide rmtkpl.
K. Tarius — Türi, Vabriku t. 5.
A. Toomel — Türi.
A. Tops — Tapa pstk.
J. Tumma — Käru Tarv. üh.

Kõikjale, kus elavad töölised, tungib
Tellige, lugege, levitage oma häälekandjat „Rahva Sõna"